

MILIEU-EFFECTRAPPORTAGE

33

JAARVERSLAG VAN DE COMMISSIE VOOR DE MILIEU- EFFECTRAPPORTAGE

OVER HET JAAR 1986

Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
Ministerie van Landbouw en Visserij

Publikatie van het Ministerie van
Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening
en Milieubeheer.

Copyright: © 1987, Staatsdrukkerij- en
Uitgeverijbedrijf / Distributiecentrum
Overheidspublikaties, 's-Gravenhage.

Verkoopprijs f 20,-.
ISBN 90 346 1306 2

DOP-uitgaven zijn schriftelijk te bestellen bij

Staatsuitgeverij / DOP
Postbus 20014
2500 EA 's-GRAVENHAGE

onder vermelding van bestelnummer of ISBN en
een duidelijk afleveringsadres.

Een volledig overzicht van bij het DOP verkrijgbare
titels kunt u schriftelijk aanvragen.

Een lijst van eerder in deze reeks verschenen
uitgaven treft u aan op het omslag van deze
publikatie.

commissie voor de milieu-effectrapportage

JAARVERSLAG VAN DE COMMISSIE VOOR DE MILIEU-EFFECTRAPPORTAGE OVER
HET JAAR 1986

Utrecht, 8 april 1987

commissie voor de milieu-effectrapportage

Aan de Minister van Landbouw
en Visserij
Ir. G.J.M. Braks,
Postbus 20401,
2500 EK 's-GRAVENHAGE

Aan de Minister van Volkshuisvesting,
Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer,
Drs. E.H.T.M. Nijpels,
Postbus 20951
2500 EZ 's-GRAVENHAGE

uw kenmerk

uw brief

ons kenmerk

onderwerp

U 89/87/Hu/13.4
utrecht,

Jaarverslag van de Cie. m.e.r.

8 april 1987

In overeenstemming met artikel 77 b van de Wet tot uitbreiding van de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne (Regelen met betrekking tot milieu-effectrapportage) heeft het presidium van de Commissie voor de milieu-effectrapportage (Cie. m.e.r.) het genoege u hierbij het jaarverslag over 1986 aan te bieden.

Het afgelopen jaar had een bijzondere betekenis voor de Commissie. In mei 1986 eindigde het bestaan van de voorlopige Commissie voor de m.e.r. en trad de Commissie voor de m.e.r. aan. Dit is dus tegelijkertijd het laatste jaarverslag van de voorlopige Commissie en het eerste verslag van de Commissie voor de m.e.r.

Drs. J.J. Scholten,
secretaris.

Dr. H. Cohen,
voorzitter.

JAARVERSLAG VAN DE COMMISSIE VOOR DE MILIEU-EFFECTRAPPORTAGE (Commissie m.e.r.) OVER HET JAAR 1986

INHOUDSOPGAVE

	pagina
1. SAMENVATTING	1
1.1 SUMMARY	5
2. INLEIDING	9
3. OVERZICHT VAN DE WERKZAAMHEDEN VAN DE COMMISSIE M.E.R.	11
3.1 Adviezen	11
3.2 Overige werkzaamheden en contacten	13
4. ERVARINGEN VAN DE COMMISSIE TIJDENS HET VERSLAGJAAR	15
4.1 Voor-informatie voor het begin van een m.e.r.	16
4.2 Samenstelling werkgroepen	17
4.3 Vooroverleg en inhoud van een MER	18
4.3.1 Algemeen	18
4.3.2 Doel van de activiteit	21
4.3.3 Alternatieven	23
4.3.4 Afbakening van de onderwerpen voor bespreking in een MER	28
4.3.5 Vaststelling van richtlijnen	29
4.4 Opstelling van het MER	30
4.5 Vorm en presentatie van het MER	32
4.6 Inspraak en toetsing	32
4.7 Besluitvorming	36
4.8 Tijdslimieten en looptijden	37
4.9 Evaluatie/nazorg na het begin van de uitvoering van een besluit	38
4.10 Leemten in kennis en onderzoek voor m.e.r.	40
5. TOEKOMSTIGE ONTWIKKELINGEN	42

BIJLAGEN

1. Ledenlijst en samenstelling presidium en secretariaat
2. Overzicht voortgang m.e.r.-projecten
3. Beschrijving van projecten en samenstelling werkgroepen
4. Redes uitgesproken tijdens de installatie van de Commissie
  - Al doende leert m.e.r., van dr. J. Spaander
  - MER-Commissie keurmerk voor de m.e.r., van dr. H. Cohen
5. Adviezen en verslagen van de (Voorlopige) Commissie voor de milieu-effectrapportage

1. SAMENVATTING

In 1986 bracht de Commissie zeven adviezen uit.

Adviezen voor richtlijnen:

- Advies richtlijnen voor het locatie-gebonden milieu-effectrapport inzake opslag en verwerking van radioactief afval¹;
- Aanbeveling voor de inhoud van het milieu-effectrapport Oostwestbaan Luchthaven Zuid-Limburg;
- Advies richtlijnen milieu-effectrapport Ontgrondingenplan beton- en metselzand Noord-Brabant;

Toetsingsadviezen:

- Toetsingsadvies over het locatie-onafhankelijk milieu-effectrapport inzake opslag en verwerking van radio-actief afval¹;
- Toetsingsadvies over de Umweltuntersuchung Dollarthafenprojekt Emden;
- De aanvullende reactie op de "Stellungnahme zum Prüfbericht";
- Toetsingsadvies over het milieu-effectrapport voor de deponie van niet-verwerkbaar chemisch afval op de Maasvlakte.

In het verslagjaar werd begonnen met de adviezen voor richtlijnen over:

- MER-A57 op Walcheren (Veersedam - Middelburg);
- MER-A16 bij Rotterdam;
- MER Compagnies oefenterrein Ginkelse Heide.

---

1 Deze adviezen zijn in één band gepubliceerd.

Voorts werd een begin gemaakt met het

- toetsingsadvies over de projectnota/MER Oeververbinding ten westen van Rotterdam.

Voorname vier adviezen zijn in de maand januari van 1987 verschenen.

Aan het einde van 1986 had de Commissie in het totaal 23 adviezen uitgebracht, waaronder 14 adviezen voor richtlijnen en 8 toetsingsadviezen. Over 4 projecten is inmiddels ook een besluit genomen.

Op 13 mei werd de Commissie geïnstalleerd en dr. H. Cohen benoemd als voorzitter. De Commissie telt nu 180 leden-deskundigen.

Het Besluit Milieu-effectrapportage (een Algemene Maatregel van Bestuur) is in het verslagjaar nog niet in het Staatsblad verschenen, waarmee de onzekerheid over de definitieve inwerkingtreding van de m.e.r.-plicht bleef bestaan.

Ook dit jaar heeft de Commissie in vrijwel alle gevallen de termijnen voor het uitbrengen van de adviezen gehaald. Alleen de periode rondom de jaarwisseling wordt als knelpunt ervaren, als adviezen omstreeks die tijd moeten worden uitgebracht. In dergelijke gevallen is ongeveer twee weken extra tijd benodigd.

Naar het zich laat aanzien zal in het komende jaar (1987) door de Commissie een twintigtal adviezen worden uitgebracht. Nadien wordt nog een verdere stijging in het aantal uit te brengen adviezen verwacht. Dit heeft te maken met de geplande invoering van de m.e.r.-plicht in 1987. De toename in de werklast zal op adequate wijze moeten worden opgevangen. Dit geldt met name voor de werkzaamheden voor het presidium en het secretariaat van de Commissie. Het aantal deskundigen in de Commissie is voldoende groot om de toename in de advieswerkzaamheden het hoofd te kunnen bieden.

In volgorde van de verschillende procedure-stappen zijn de belangrijkste ervaringen over het verslagjaar de volgende.

- De tendens bestaat de zogenaamde startnotitie uit te bouwen tot een omvangrijk document. De Commissie heeft steeds benadrukt dat deze notitie, met het oog op de rol die deze speelt als informatiebron voor de inspraak en advisering, vooral leesbaar en niet te omvangrijk moet zijn. Te veel informatie in deze fase van de procedure kan licht de indruk wekken dat het MER reeds in grote lijnen is uitgestippeld. Het stellen van nadere regelen voor de inhoud van de startnotitie, zoals bedoeld in artikel 411, het zesde lid van de Wabm, zal hierop behoren in te spelen.

- De Commissie hecht, met het oog op de bestuurlijke bruikbaarheid van haar adviezen, grote waarde aan gedachtewisselingen met bevoegd gezag en initiatiefnemer. Al naar gelang de fase waarin de m.e.r. verkeert, kan dit contact de volgende betekenis hebben.
Nog voorafgaand aan de start van de procedure kan een zogenoemde introductiebijeenkomst van de Commissie met initiatiefnemer, bevoegde overheden en adviseurs, veel vragen over en weer ophelderen, zoals vragen over de relatie van de m.e.r. met andere besluitvormingsprocedures, de rolverdeling van initiatiefnemer en bevoegd gezag enz.
Een bespreking van een concept-advies van de Commissie met bevoegd gezag en initiatiefnemer kan onduidelijkheden wegnemen en zo de bestuurlijke bruikbaarheid ten goede komen.
Een secretariaats-reactie op een concept-MER kan tenslotte tegemoet komen aan het probleem, dat een éénmaal door bevoegd gezag aanvaard MER niet meer bijgesteld hoeft/kan worden door de initiatiefnemer.

- De Commissie heeft in haar adviezen verschillende soorten van alternatieven onderscheiden. Als uitwerking van en naast de wettelijk voorgeschreven nul-, voorkeurs-, en meest milieuvriendelijke alternatieven, heeft de Commissie voor de redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven een terminologie ontwikkeld. In de verschillende adviezen kwamen aan de orde:

- * nul- en nulplus-alternatieven; bij de laatste gaat het om een betrekkelijk bescheiden aanpassing van de bestaande situatie (opheffen knelpunten).
  - * het voorkeurs-alternatief= de voorgenomen activiteit;
  - * doelstellingsalternatieven; waarbij het doel van het voornemen langs andere wegen dan die uitgestippeld voor de voorgenomen activiteit wordt bereikt;
  - * locatie-alternatieven;
  - * uitvoeringsalternatieven; hierbinnen kunnen dan weer inrichtings-gebruiks- en beheer(s)alternatieven worden onderscheiden.
- Bij de vaststelling van de richtlijnen door bevoegd gezag (voor de MER'en over de luchthaven Zuid-Limburg en de opslag en verwerking voor radio-actief afval) werden de adviezen van de Commissie steeds in essentie overgenomen.
- Bij twee projecten - luchthaven Zuid-Limburg en de Dollardhaven - spelen grensoverschrijdende effecten een rol. Met de in werking treding van de EG-richtlijn betreffende de milieu-effect beoordeling in juli 1988, zullen de daarin beschreven regels voor het verstrekken van milieu-informatie aan buurlanden van toepassing worden.

1.1 SUMMARY

In this annual report the Commission for Environmental Impact Assessment in the Netherlands presents an overview of its activities during 1986. In the preceding three annual reports² the role and duties of the Commission in the environmental impact assessment (EIA) process in the Netherlands were described.

During 1986 the Commission prepared seven advices. They concerned:

Advices on guidelines submitted to the:

- Minister of Housing, Physical Planning and Environment, being the coordinating competent authority, on the location-dependent environmental impact statement (EIS) for the interim surface storage and processing of radio-active waste,
- Minister of Transport and Public Works on the EIS for the East-West runway of the regional airport Zuid-Limburg,
- Provincial Government of Noord-Brabant on the EIS for the quarrying of industrial sand.

Advices on the review of EIS's submitted to the:

- Minister of Housing, Physical Planning and Environment, on the location-independent EIS for the surface storage and processing of radio-active waste,

---

2 Environmental Impact Assessment series, Ministry of Housing, Physical Planning and Environment (VROM) and Ministry of Agriculture and Fisheries (L&V), The Hague, nrs. 15, 29 and 31.

- Minister of Housing, Physical Planning and Environment, on the EIS for the Dollard-Seaport (in the Federal Republic of Germany).
- Minister of Housing, Physical Planning and Environment on the German EIS for the Dollard-Seaport - an additional advice about the comments of the proponent on the Commission's review.
- Regional Government of Rijnmond, as the coordinating competent authority, for the EIS on the secure landfill of hazardous waste on the Maasvlakte.

By the end of 1986 the Commission had issued 23 advices in total, of which 14 concern advices for guidelines and 8 concern reviews.

To date only in four EIA cases a final decision on a project was made. General conclusions on the influence of EIA on the quality of the decision-making process are still hard to draw. Nevertheless, the Commission has the impression that EIA through its careful treatment of the environmental aspects will result in a reduction in the number of objections to and appeals against any related decisions taken. Therefore, but also because EIA streamlines the different rulings for the permits, EIA can speed up the decision-making process.

On the 13th of May 1986 the Commission was installed, and dr. Cohen was appointed as the Chairman. The Commission has 180 members.

It is estimated that in 1987 the Commission will prepare approximately twenty advices. This means that in 1987 the workload will triple. A further increase in the number of advices is expected. This is due to the fact that in 1987 the legal obligation to carry out an EIA for certain specified projects, plans and programmes is planned to come into force.

In 1986, the Commission was again able to produce its advices within the time-limits that the EIA Act precribes.

The most important experiences and events for the Commission in 1986 are summarized below in sequence of the different steps in the EIA-procedure. The experiences are dispersed over a number of very different projects. They do not allow for sweeping general conclusions.

- There is a tendency to enlarge the proponent's "preliminary notification" to an extended document. The Commission has always put emphasis on the specific role this document has to play in the scoping phase: it has to provide information for the advisors and public participants. Therefore, this note must be, above all, readable and not too voluminous. Too much information in this first step of the process may create the idea that the assessment is already pre-arranged and biased.

- The Commission attaches great value, with regard to the usefulness of the advices, to final and informal contacts with the competent authority and the proponent. In the different steps in the process these contacts may have the following meaning.

Before the start of the procedure, an introductory meeting can clarify matters e.g. with respect to the role of proponent and the competent authority (particularily in those cases when they pertain to the same agency) and with regard to the relation between the EIA-procedure and any other decision making procedures that apply the proposed activity. With a view to the usefulness of the advice, the Commission also usually discusses on a draft-advice with the competent authority and the proponent so as to eliminate any possible misunderstandings.

Finally, the secretariat of the Commission may comment on a draft-EIS. Such informal comments may improve the quality of the EIS before it is accepted by the competent authority. Once the EIS is accepted, the

proponent has completed his duties and cannot be asked to amend or readjust the EIS.

According to the EIA Act several types of alternatives have to be described in each statement: the do-nothing(zero)-alternative, the proposed activity and the alternative which offers the best prospects of protecting the environment.

As a specification of these minimum requirements, the Commission has developed a reference-list of different types of alternatives which should be considered as "reasonable". Depending on the particular EIA the following alternatives can be distinguished:

- . "zero and zero-plus" alternatives; the latter refers to a modest adjustment of the existing situation, for instance by removal of bottlenecks;
  - . the proposed activity = preferred alternative of the proponent;
  - . objective-alternatives; in which the objective of the proposed activity is attained in a different way;
  - . site-alternatives;
  - . method-alternatives; in this category a subdivision can be made, into design-, performance- and management-alternatives.
- In the preparation of guidelines for two EIS's this year, the respective competent authorities largely adopted the advices of the Commission.
- In two EIA's (regional airport Zuid-Limburg and Dollard-Seaport) transfrontier impacts play a role. The EC-directive on EIA will take effect in July 1988. By then rules requirement will be in force regarding the minimum information-requirements.

2. INLEIDING

Op 13 mei 1986 werd de Commissie voor de Milieu-effectrapportage (Cmer) geïnstalleerd door de ministers Winsemius en Braks, nadat op 10 mei 1986 de m.e.r.-regeling die deel uitmaakt van de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne, in werking trad.

Daarmee werd een periode van 4 ½ jaar afgesloten waarin nog sprake was van de Voorlopige Commissie voor de milieu-effectrapportage. Het Besluit Milieu-effectrapportage, een Algemene Maatregel van Bestuur, waarin de aanwijzing van activiteiten en besluiten waarop de wet van toepassing is plaatsvindt, is in het verslagjaar nog niet in het Staatsblad verschenen. Daarmee was in 1986 nog geen sprake van een formele m.e.r.-plicht: de m.e.r.-procedure werd op basis van vrijwilligheid toegepast. Zo gauw de AMvB van kracht wordt, geldt de m.e.r.-plicht voor de projecten waarover de besluitvorming dan nog niet is afgerond.

Bij installatie van de Commissie werd dr. H. Cohen benoemd als voorzitter. De Commissie nam tegelijk met het adjectief "Voorlopig" afscheid van Dr. J. Spaander waarmee het tijdperk van de "Commissie Spaander" werd afgesloten. De naam van dr. Spaander was immers vanaf het allereerste begin met milieu-effectrapportage in Nederland verbonden. De Commissie telt nu 180 leden-deskundigen. Zij zijn voor een groot deel afkomstig uit het bestand van de Voorlopige Commissie.

In hoofdstuk 3 wordt een feitelijk overzicht van de werkzaamheden in het verslagjaar gegeven. Hoofdstuk 4 bevat een evaluatie van de opgedane ervaringen in 1986, waarbij zonodig wordt gerefereerd aan eerdere gebeurtenissen in de voorafgaande jaren. In hoofdstuk 5 wordt aandacht geschonken aan lopende en nieuwe ontwikkelingen betreffende m.e.r. en de rol van de Commissie daarbij.

In de bijlagen zijn opgenomen: de samenstelling van de Commissie en de bezetting van het secretariaat (bijlage 1), een korte typering van alle

m.e.r.-projecten (bijlage 2) , de rede van dr. Spaander en dr. Cohen tijdens de installatie uitgesproken (bijlage 3) en de eerder verschenen publicaties van de (voorlopige) Commissie (bijlage 4).

3. OVERZICHT VAN DE WERKZAAMHEDEN VAN DE COMMISSIE

3.1 Adviezen

De Commissie-m.e.r. bracht in 1986 zeven adviezen uit. Deze zijn hieronder gerangschikt in chronologische volgorde:

- Toetsingsadvies over het locatie-onafhankelijk milieu-effectrapport en advies richtlijnen voor het locatie-gebonden milieu-effectrapport inzake opslag en verwerking van radioactief afval op 24 januari 1986 aan de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.
- Toetsingsadvies over de Umweltuntersuchung Dollarthafenprojekt Emden (BRD) op 11 februari 1986 aan de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.
- Aanbevelingen voor de inhoud van het milieu-effectrapport Oost-west-baan Luchthaven Zuid-Limburg op 25 februari 1986 aan de Minister van Verkeer en Waterstaat.
- Toetsingsadvies over het milieu-effectrapport voor de deponie van niet verwerkbaar chemisch afval op de Maasvlakte op 14 maart 1986 aan het College van Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland.
- Reactie op de 'Stellungnahme zum Prüfbericht' over de Umweltuntersuchung Dollarthafenprojekt van 19 augustus 1986 aan de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.
- Advies Richtlijnen milieu-effectrapport Ontgrondingenplan Noord-Brabant (beton- en metselzand) op 27 oktober 1986 aan Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant.

De adviezen werden, evenals in voorgaande jaren, uitgebracht binnen de door de wet gestelde termijnen.

Een uitzondering hierop vormde het toetsingsadvies over het locatie-onafhankelijke MER inzake de opslag van radio-actief afval. Debet hieraan was de vakantieperiode rond kerst en nieuwjaar.

De adviezen werden alle vastgesteld met algemene instemming van de leden van de betrokken werkgroepen.

Naast genoemde adviezen maakte de Commissie een aanvang met:

- het advies voor richtlijnen over het MER A57 op Walcheren (Veersedam-Middelburg);
- het advies voor richtlijnen over het MER A16 bij Rotterdam (Overschie-Kralingseplein);
- het advies voor richtlijnen over het MER Compagnies oefenterrein Ginkelse Heide;
- de toetsing van de projectnota/MER Oeververbinding ten westen van Rotterdam.

Deze adviezen zullen in januari van 1987 worden uitgebracht.

Met uitzondering van de m.e.r. opslag en verwerking van radio-actief afval, de m.e.r. Oostwestbaan Luchthaven Zuid-Limburg en het Duitse milieu-rapport over de Dollardhaven zijn de hierboven genoemde projecten volgens de formele procedure verlopen. In hoofdstuk 4 wordt nader op de redenen voor en het verloop van de afwijkende procedures ingegaan.

De Commissie m.e.r. verrichtte voorts in 1986 voorbereidend werk voor enkele reeds aangekondigde maar nog niet gestarte projecten. Het betreft het inrichtingsplan Eenheidsoefenterrein de Haar en de toetsing van HELP-rapporten (Herziening Evaluatie Landinrichtings Projecten). Laatstgenoemde activiteit vloeit voort uit de aanvaarding door de Tweede Kamer

van de motie Van Noord³. Deze behelst dat landinrichtingsprojecten buiten de werkingssfeer van de m.e.r. worden gehouden, omdat de HELP-rapportage de aangewezen methode is om de milieu-effecten te beschrijven. De Commissie m.e.r. is gevraagd om van bepaalde landinrichtingsprojecten "de HELP-rapporten inhoudelijk te bezien in het licht van de criteria die daarvoor in het kader van de m.e.r. gelden"⁴. In de loop van 1987 zal een eerste project worden aangevat.

3.2 Overige werkzaamheden

Door leden van het presidium en het secretariaat zijn bijdragen geleverd aan de cursussen m.e.r. van Geoplan, aan het m.e.r. Symposium op 18 september te Amsterdam, aan het Workseminar van het IBR Recente Ontwikkelingen in het bouwrecht, d.d. 16 oktober, de NIROV-studiedag Ruimtelijk beleid/milieubeleid op 26 november en het Symposium Bestuur van de Natuur in Arnhem op 7 november.

Er verschenen interviews met de nieuwe voorzitter van de Commissie in enkele dagbladen, Binnenlands Bestuur en ROM-magazine.

Aan bezoekers uit Polen (op 11 februari) en Canada (6 augustus) werden inlichtingen gegeven over m.e.r. en de rol van onafhankelijke deskundigen, respectievelijk de m.e.r. opslag radio-actief afval.

Voorts is in het kader van de evaluatie van het interimbeleid m.e.r. medewerking verleend aan het onderzoek van het adviesbureau Haskoning en werden inlichtingen verstrekt aan de Commissie Evaluatie WABM (Cie. Oosting) met het oog op de evaluatie van de wettelijke m.e.r.-regeling.

---

³ Tweede Kamer, vergaderjaar 1984-1985, 16814 nr. 32.

⁴ Brief van de Minister van Landbouw en Visserij van 28 juli 1986 (NMF/M-86-2360).

De Gezondheidsraad is informatie verstrekt over de werkwijze van de Commissie, met het oog op de rol van deze Raad bij de toetsing van de zogenoemde criterium-documenten.

Tenslotte heeft de Commissie een nieuwe behuizing gevonden en ingericht op de Mariaplaats 3 te Utrecht, en is een begin gemaakt met de kantoorautomatisering.

4. ERVARINGEN VAN DE COMMISSIE TIJDENS HET VERSLAGJAAR

Aan het einde van 1986 had de Commissie in totaal 23 adviezen uitgebracht: van 1982 tot en met 1984 per jaar 3, in 1985 7 en in 1986 7 adviezen⁵. De adviezen zijn onder te verdelen in 14 adviezen voor richtlijnen, 8 toetsingsadviezen en 1 aanvullend advies. Over vier projecten is inmiddels ook een besluit genomen, zodat zo langzamerhand een beeld kan worden verkregen van de betekenis van deze adviezen voor de m.e.r.-procedure en de besluitvorming.

De hiernavolgende opmerkingen over de ervaringen van de Commissie met de door haar uitgevoerde advieswerkzaamheden worden gemaakt aan de hand van de verschillende stappen van het m.e.r.-proces, te beginnen met de benodigde voor-informatie voor het begin van een m.e.r. tot en met het aspect van de evaluatie achteraf. Bij deze ervaringen zal ook ingehaakt worden op de bijzondere leerpunten van die projecten, die gekenmerkt worden door een afwijkende gang van zaken ten opzichte van de gangbare m.e.r.-procedure.

Voorafgaand aan deze evaluatie aan de hand van de m.e.r.-stappen moet nog een aantal opmerkingen van meer algemene aard worden gemaakt.

De opgedane ervaringen over het interimbeleid tot eind 1986 staan het maken van algemene conclusies moeilijk toe. Daarvoor zijn de ervaringen nog steeds te zeer verspreid over projecten met een sterk uiteenlopend karakter.

Het uitblijven van de publicatie van het Besluit milieu-effectrapportage bracht onzekerheid voor initiatiefnemers en bevoegd gezag met zich mee. In deze AMvB worden, zoals bekend, de activiteiten en besluiten aangewezen waarop de wet van toepassing is.

---

5 Waaronder het aanvullend advies over het Dollardhaven-project.

Aan het eind van dit verslagjaar was nog steeds niet bekend wanneer de m.e.r-plicht formeel zou gaan gelden. In een aantal gevallen bleef daarmee voor bevoegd gezag de onzekerheid bestaan of de besluitvorming over een activiteit de datum van inwerkingtreden van de AMvB voor zou blijven.

4.1 Voor-informatie voor het begin van een m.e.r.

Ten aanzien van de procedure is steeds duidelijker geworden hoe belangrijk de fase van het vooroverleg is. In deze fase dient immers voor alle betrokkenen duidelijkheid te worden verschaft. Allereerst moet de initiatiefnemer scherp aangeven wat hij eigenlijk wil bereiken met de voorgestelde activiteit. Dit gebeurt in de zogenaamde startnotitie die bij het begin van de m.e.r.-procedure ter inzage wordt gelegd. De startnotitie is in de wet wel aangeduid, maar qua inhoud niet omschreven (zie artikel 411).

Al eerder⁶ is ook uitvoerig ingegaan op de gewenste inhoud van zo een 'notitie ten behoeve van het vooroverleg' waarover regels moeten worden gesteld door de Ministers van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieuhygiëne en van Landbouw en Visserij. De startnotitie vormt, zo blijkt, een belangrijke bron van informatie voor de inspraak en de advisering tijdens het vooroverleg. Juist met het oog hierop dient speciale aandacht te worden besteed aan de leesbaarheid, vormgeving en omvang van dit document. In bepaalde gevallen bestond de tendens de startnotitie uit te bouwen tot een omvangrijk document dat al veel informatie bevat over b.v. de uit te werken alternatieven. Waar mogelijk heeft het secretariaat van de Commissie vertegenwoordigers

---

5 Jaarverslag over 1985 van de Voorlopige Commissie voor de Milieu-effect-rapportage, blz. 19.

van initiatiefnemers geadviseerd alleen die informatie te verstrekken in de startnotitie die onontbeerlijk is voor een goed begrip van het voornemen. Teveel informatie in dit prille stadium van een m.e.r.-procedure kan de suggestie wekken dat het MER in grote lijnen reeds is uitgestippeld. Het vooroverleg ondervindt daarvan geen baat.

4.2 Samenstelling werkgroepen

Met de installatie van de Commissie is het aantal deskundigen uitgebreid tot 180⁷. Hiermee is de Commissie, meer dan in het verleden, in staat de werkgroepen uit haar midden samen te stellen.

Toch zal ook in de toekomst blijvend een beroep worden gedaan op externe adviseurs, eventueel zelfs uit het buitenland. Hiervoor zijn verschillende redenen aanwezig. In de eerste plaats zal een werkgroep soms behoefte hebben aan een adviseur die goed van de specifieke of locale omstandigheden op de hoogte is. Bij de samenstelling van de Commissie kon uiteraard met dit criterium geen rekening worden gehouden.

Een tweede reden kan zijn, dat de deskundigheid in Nederland hetzij beperkt aanwezig, hetzij sterk gebonden is aan bepaalde belangen. Een andere behoefte aan deskundigheid van buiten de Commissie kan ontstaan als door een samenloop van drukke werkzaamheden ten behoeve van andere werkgroepen alle beschikbare deskundigheid op een werkterrein bezet blijkt te zijn.

In een aantal gevallen heeft de Commissie in het verslagjaar overwogen in de toetsingsfase op ad-hoc basis een pre-advies in te winnen, dan

---

7 Zie Instellingsbesluit van 5 mei 1986, nr. 26, houdende de samenstelling van de Commissie voor de milieu-effectrapportage.

wel een beperkte studieopdracht uit te besteden. Het ging dan om het uitwerken van een alternatief dat tijdens de beraadslagingen van een werkgroep was geboren of om het vergaren van aanvullende informatie die voor het vergelijken van de alternatieven van wezenlijk belang was. Deze situaties kunnen ontstaan sinds het oude artikel 41x van het ontwerp van wet over bijstelling c.q. aanvulling van het MER is komen te vervallen.

Zo is bijvoorbeeld contact opgenomen met het Waterloopkundig Laboratorium (WL) om een aantal ideeën van de Commissie over een minder diepe insnijding van de Eems-omlegging in het Dollardhavenproject te verifiëren. Verder is overwogen bij de Oeververbinding ten westen van Rotterdam aanvullende berekeningen over de geluidbelasting te laten uitvoeren.

4.3 Vooroverleg en inhoud van een MER

4.3.1 Algemeen

De Commissie m.e.r. heeft in het verslagjaar grote zorg besteed aan het bevorderen van een vlotte en heldere procedure en aan de bestuurlijke bruikbaarheid van haar adviezen voor richtlijnen door de hoofdzaken van de aan de orde zijnde projecten in haar adviezen duidelijk naar voren te halen.

Uitvloeisel hiervan is ondermeer een gedachtenwisseling met bevoegd gezag en initiatiefnemer zowel bij de start van de procedure - in de vorm van een zogenoemde introductiebijeenkomst - als na ongeveer vijf weken, over een eerste concept voor het richtlijnenadvies. Bij het eerste contact met bevoegd gezag en initiatiefnemer werd meestal een bezoek gebracht aan de mogelijke locatie(s) voor de activiteit en werden toelichtingen verkregen over het voornemen. In dit stadium bleken vaak nog vele vragen te bestaan over de m.e.r.-procedure die door de

Commissie konden worden beantwoord. De ervaring leerde dat het grote voordelen biedt deze introductiebijeenkomsten zo vroeg mogelijk te beleggen - bij voorkeur nog voor de formele start van de procedure, zodat bijstelling van de procedure nog mogelijk is. De Commissie kon in deze gevallen suggesties geven over de wijze van bekendmaking van het voornemen (advertentie-tekst en startnotitie), de scheiding van de rollen van bevoegd gezag en initiatiefnemer, het tijdstip van de start van de m.e.r. in relatie tot andere besluitvormingsprocedures en de afstemming van één en ander.

Het vroegtijdig inlichten, dan wel inschakelen van de Commissie heeft voor haar eigen taakuitoefening ook grote voordelen. Op deze wijze is meer tijd beschikbaar voor het samenstellen van een werkgroep en het vergaren van relevante literatuur.

Deze voordelen voor de Commissie wegen ruimschoots op tegen het verlies aan tijd, dat een enkele maal optreedt, indien door omstandigheden de m.e.r. wordt uitgesteld.

Het blijkt in de praktijk moeilijk voor de Commissie tot een redelijke planning van haar werkzaamheden te komen.

In geen geval heeft de Commissie echter willen aandringen op een spoedig begin van een procedure. Het blijkt steeds weer dat bestuurlijke duidelijkheid bij de start van de procedure één van de belangrijkste, zo niet het belangrijkste element is voor het welslagen van de m.e.r. Als de bevoegdheden van de betrokken overheden, de status van het besluit en de bereidheid tot medewerking van lagere overheden onvoldoende zijn verkend, dan kan de m.e.r.-procedure niet goed op de beoogde wijze bijdragen aan het bevorderen van de rol van het milieu in de besluitvorming.

Zo werd in het geval van de m.e.r. over de Oostwestbaan Luchthaven Zuid-Limburg aanvankelijk door bevoegd gezag een aangepaste procedure vastgesteld. De Commissie zou in de gelegenheid worden gesteld een "MER" te toetsen. Er werd afgezien van de fase van het vooroverleg, omdat de voorbereidingen van de aanleg van de Oostwestbaan al in een te vergevorderd stadium zouden verkeren. De Commissie meende, teneinde

het gemis van het ontbreken van richtlijnen voor de inhoud van het milieu-studierapport zoveel mogelijk te ondervangen, een toetsingskader te moeten opstellen, waarin de criteria werden vermeld voor de beoordeling van het "MER". Dit 'toetsingskader', bestaande uit 53 vragen, werd eind februari 1986 aan de Minister van Verkeer en Waterstaat aangeboden. In de aanbiedingsbrief van dit rapport werd de minister erop geattendeerd, dat in de tot dan gevolgde procedure geen duidelijk onderscheid was gemaakt tussen de rol van bevoegd gezag en die van initiatiefnemer.

Gezien het beperkte karakter van de als "MER" te publiceren rapportage werd in begin juni 1986, nadat de periode van ter inzage legging van deze rapportage al begonnen was, door bevoegd gezag alsnog besloten de volledige m.e.r.-procedure te volgen en het 'Toetsingskader' van de Commissie als richtlijnenadvies te beschouwen. Tevens werden de rollen van bevoegd gezag en initiatiefnemer gescheiden en toebedeeld aan respectievelijk de Minister van Verkeer en Waterstaat en de Luchthaven-directie.

Ook bij de m.e.r. over de verwerking en opslag van radioactief afval gaat het om een afwijkende procedure, namelijk een m.e.r. in twee stappen. Allereerst werd een locatie-onafhankelijk MER opgesteld over de opslag- en verwerkingsfaciliteit. Op basis van dit MER, de inspraak, de advisering van de Commissie daarover en het advies van de Commissie Locatiekeuze Opslagfaciliteit Radioactief Afval, zou het bestuurlijk overleg plaatsvinden en zou de Centrale Organisatie voor Radioactief Afval (COVRA B.V.) haar voorkeur voor een van de locaties bekend maken. Vervolgens zou dan een locatie-afhankelijk MER worden opgesteld. Op verzoek van het bevoegd gezag combineerde de Commissie haar advisering over de toetsing van het locatie-onafhankelijk MER met die voor de richtlijnen voor het locatie-gebonden MER. De tekortkomingen die werden geconstateerd in het locatie-onafhankelijk MER (zie paragraaf 4.3.5.) zijn opnieuw in het advies voor richtlijnen aan de orde gesteld, naast uiteraard de aandacht die werd gevraagd voor de

specifieke omgevingsfactoren van de inmiddels overgebleven locaties Moerdijk en Sloegebied.

Tijdens de behandeling van het wetsvoorstel in de Eerste Kamer heeft de toenmalige minister van VROM duidelijk gemaakt, dat na het in werking treden van de m.e.r.-plicht geen m.e.r.'s met afwijkende procedures zullen worden uitgevoerd. Wel lijkt het mogelijk om m.e.r. in bijzondere gevallen in twee stappen te kunnen uitvoeren zoals bij de m.e.r. voor de opslag van het radioactieve afval⁸.

4.3.2 Doel van de activiteit

Een vast onderdeel van elk MER is een beschrijving van het doel van het voornemen: wat wordt met de voorgenomen activiteit beoogd. Welk maatschappelijk probleem wordt opgelost, dan wel welke maatschappelijk gewenste activiteit wordt veilig gesteld. Hierbij moet erop worden toegezien dat, vooral in verband met de later te formuleren alternatieven, dit doel niet onnodig beperkt wordt aangeduid en als het ware zou samenvallen met de voorgenomen activiteit (= het voorkeursalternatief van de initiatiefnemer).

Ook in dit verslagjaar deden zich bij een aantal m.e.r.'s discussies voor over wat met de voorgenomen activiteit wordt beoogd. Zo werd tijdens de procedure over de m.e.r. opslag en verwerking van radioactief afval het doel gewijzigd. In eerste instantie was deze inrichting bedoeld ter vervanging van de tijdelijke opslag van laag- en middel radioactief afval in de gemeente Zijpe (ECN Petten) en voor de opslag van hoog-radioactief afval van de twee bestaande centrales dat in de toekomst mogelijk uit het buitenland terugkeert. Gaandeweg werd daar

---

8 Brief van de Minister van VROM aan de voorzitter van de Voorlopige Commissie voor de m.e.r. van 8 juli 1985 (DGMH/B/2465059); zie ook "Handelingen der Tweede Kamer, 9 mei 1985, blz. 4971).

aan toegevoegd de opslag van het radio-actieve afval van het nog te installeren nucleair vermogen van 2000 MW(e), eventueel nog te verhogen tot 4000 MW(e). In dit geval zou op termijn circa driekwart van het afval-volume afkomstig zijn van deze nieuwe kerncentrales en zou de inrichting het karakter krijgen van een langdurige, zij het nog steeds tijdelijke, opslagfaciliteit van afval afkomstig van deze kerncentrales.

De Commissie heeft hieromtrent opgemerkt, dat de (eventuele) grote stroom van hoogradioactief- en kernsplijtingsafval het zoeken naar een verantwoorde oplossing voor de eindberging zeer urgent maakt.

Bij de m.e.r. over Rijksweg A-16 werd in het advies voor richtlijnen de problematiek in een breder kader geplaatst. De Commissie adviseerde het onderhavige project te analyseren in samenhang met andere ontwikkelingen in het gebied zoals de plannen voor het vliegveld Rotterdam, maar ook de consequenties van de eventuele aanleg van deze weg voor toekomstige wegprofielen, zoals doortrekking ervan door het kwetsbare Midden-Delfland (een mogelijke tweede ruit rondom Rotterdam aan de noordkant). In dit verband werd een systeem-analytische aanpak geadviseerd. Hiermee zouden de verschillende alternatieven met de projectnota vanuit een integraal verkeers- en vervoersbeleid kunnen worden beschouwd.

Bij de m.e.r. over Rijksweg A-57 werd in het richtlijnenadvies aandacht gevraagd voor de mogelijke beleidsontwikkeling betreffende de toekomst van Walcheren, als schakel tussen Rijnmond en België, bij de aanleg van een vaste oeververbinding over de Westerschelde. Met de aanleg van de A57, als onderdeel van het rijkswegennet, zijn zowel nationale als regionale belangen in het geding. De Commissie heeft geadviseerd om in de richtlijnen een verheldering te geven van de wenselijkheid de bereikbaarheid van Walcheren te vergroten.

4.3.3 Alternatieven en varianten

Alternatieven vormen het hart van de m.e.r.-procedure, zo is herhaaldelijk gesteld. De aard en omvang van de in aanmerking te nemen alternatieven verschillen van geval tot geval. Zo langzamerhand heeft de Commissie hieromtrent een spraakgebruik en terminologie ontwikkeld, die hier zal worden verduidelijkt.

In de wet (artikel 41j lid 1b, d en 3) is voorgeschreven dat tenminste de milieu-effecten dienen te worden beschreven van:

- het nulalternatief, d.w.z. het geval waarin de voorgenomen activiteit, noch de alternatieven daarvoor worden uitgevoerd;
- de voorgenomen activiteit, dus het voorkeursalternatief van de initiatiefnemer én van alternatieven daarvoor die redelijkerwijs in beschouwing dienen te worden genomen;
- het alternatief waarbij de best bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu worden toegepast, ofwel het zogenoemde meest milieuvriendelijke alternatief.

Over deze alternatieven en andere typen alternatieven waarover de Commissie het afgelopen jaar heeft geadviseerd, kunnen de volgende kanttekeningen worden gemaakt.

- Bij het nul-alternatief, of wel het handhaven van het bestaande beleid of de bestaande toestand, waarbij rekening wordt gehouden met de te verwachten autonome ontwikkelingen, doet zich veelal de situatie voor dat hierbij nauwelijks gesproken kan worden van een reëel alternatief. Veeleer is dan van een referentie-situatie sprake. De voorgenomen activiteit kan voortvloeien uit een beleidsbeslissing van een hoger bestuursniveau, zoals bijvoorbeeld het geval is bij een provinciaal ontgrondingsplan. Gedeputeerde Staten hebben zich in een landelijk overleg (LCCO) gecommitteerd een bepaald deel van de landelijke behoefte voor hun rekening te nemen. Het ontgrondingsplan betreft de wijze van uitvoering van deze afspraak.

Bij de m.e.r. over de Oostwestbaan van de Luchthaven Zuid-Limburg bestond verschil van inzicht over de inhoud van het nul-alternatief: diende als bestaande toestand de situatie mét of zónder de uitbreiding van het aantal nachtvluchten, waarover toendertijd nog geen duidelijke rechterlijke uitspraken waren geveld, te worden beschreven? Bij de m.e.r. over het Eenheidsoefenterrein De Haar doet zich de omstandigheid voor dat een verzoek is ingediend bij de Centrale Landinrichtings Commissie (CLC) om landinrichting in voorbereiding te nemen voor het gebied Laaghalen. Het nul-alternatief zal in deze m.e.r. de toestand met en zonder ruilverkaveling kunnen omvatten. Bij het richtlijnenadvies over de m.e.r. A57 op Walcheren werden een nul- én een nul-plus alternatief onderscheiden. De Commissie stelde dat het MER in belangrijke mate gericht moest worden op de wenselijkheid van het al dan niet vergroten van de bereikbaarheid van Walcheren. Als het beleid er de voorkeur aan zou geven de toegankelijkheid niet te verbeteren, dient het nul-alternatief nader te worden beschouwd. Als daarentegen een verdergaande openlegging van Walcheren wordt nagestreefd dan zijn daarvoor verschillende oplossingen mogelijk waaronder die van het nulplusalternatief waarbij uitgegaan wordt van de bestaande infrastructuur met lokale verbeteringen bij knelpunten.

- De voorgenomen activiteit is, zoals gezegd, het voorkeursalternatief van de initiatiefnemer. Het betreft doorgaans de aanduiding van een locatie, een wijze van uitvoering (methode, omvang, fasering) en een vorm van beheer (mede-gebruik, herinrichting etc.). Ten aanzien van al deze aspecten kunnen alternatieven worden geformuleerd (b.v. locatie- en uitvoeringsalternatieven). Maar ook kunnen in meer algemene zin alternatieven worden ontwikkeld voor het voor-nemen, die redelijkerwijs in beschouwing dienen te worden genomen. Het meest verstrekkend en principiëel zijn de doelstellingen-alternatieven. Hierbij gaat het om het langs geheel andere wegen bereiken

van het hoofddoel. Bij het provinciaal ontgrondingenplan Noord-Brabant werd in veel inspraakreacties de vraag opgeworpen of het veiligstellen van de landelijke voorziening van beton- en metselzand - op lange termijn - kon worden bereikt, bijvoorbeeld door vergroting van de import en verkleining van de export, de toepassing van alternatieve materialen, winning van Noordzeezand etc. Deze afweging had echter al op een hoger bestuursniveau plaatsgevonden. Toch adviseerde de Commissie een alternatief uit te werken, waarin wordt uitgegaan van een hogere werkelijke omvang van de taakstelling van Noord-Brabant in de landelijke voorziening van beton- en metselzand op de lange termijn. Hoewel de vaststelling van de omvang van deze taakstelling niet tot de beleidsbeslissingen van het Ontgrondingenplan behoorde, maar juist als uitgangspunt hiervoor gold, kon de Commissie zich niet aan de indruk onttrekken dat de provinciale interpretatie van de landelijke afspraken was gebaseerd op een te lage raming van de behoefte.

Een milieu-vriendelijk doelstellingsalternatief werd in het advies voor richtlijnen over de A-16 geformuleerd. In plaats van de aanleg van een nieuwe autosnelweg werd een combinatie-alternatief voorgesteld. Dit hield een pakket van maatregelen in, te weten stimulering van het openbaar vervoer, carpooling, P+R en verbetering van de doorstroming bij knelpunten.

- Locatie-alternatieven hebben betrekking op de plaatskeuze voor de activiteit, bijzondere gevallen hiervan zijn bijvoorbeeld tracé-varianten of -alternatieven. Niet altijd zijn locatie-alternatieven voorhanden, bijvoorbeeld wanneer een particuliere initiatiefnemer de grond al verworven heeft - in overeenstemming met een ruimtelijk- of sectoraal plan - en een vergunning voor het oprichten van een inrichting aanvraagt. In zo'n geval moet wel het risico op de koop toe genomen worden dat uit het MER naar voren kan komen, dat het project op de gekozen locatie niet blijkt te kunnen. Het opnieuw starten met

de procedure voor een andere locatie en tijdverlies is dan het gevolg.

In het geval van de deponie van niet verwerkbaar chemisch afval op de Maasvlakte werd door bevoegd gezag enige ruimte gegeven voor een andere plaats op de Maasvlakte. De Commissie had hierop aangedrongen, maar de initiatiefnemer heeft een dergelijk alternatief niet serieus in beschouwing genomen.

In het richtlijnenadvies over de A-57 werd door de Commissie voorgesteld het onderzoeksgebied uit te breiden, waarbinnen nieuwe tracé-alternatieven mogelijk zouden worden die meer milieuvriendelijk en landschappelijk goed inpasbaar zouden kunnen zijn.

Bij de m.e.r. over het ontgrondingenplan Noord-Brabant tenslotte was juist het vinden van de meest geschikte locatie(s) het hoofddoel van de rapportage.

Bij de m.e.r. Oostwestbaan Vliegveld Zuid-Limburg had de initiatiefnemer al eerder geconcludeerd dat een locatie-alternatief (verlenging van de bestaande Noord-Zuidbaan) niet tot de reële mogelijkheden behoorde. De Commissie vroeg in haar advies duidelijk aan te geven op welke gronden dit alternatief moest worden "afgeschreven" voor de verdere besluitvorming.

- Uitvoeringsalternatieven hebben betrekking op de methode, uitvoering en fasering van het voornemen. Bij het ontgrondingenplan Noord-Brabant waren bijvoorbeeld aan de orde de vorm en diepte van een zandput, wijze van verwerking, het aantal exploitanten en de fasering in de tijd (wordt de ontgroning in een korte dan wel in een lange periode uitgevoerd?).

Bijzondere vormen van deze uitvoeringsalternatieven zijn inrichtings-, gebruik- en beheersalternatieven. Bij de vaststelling van een inrichtingsplan voor een militair oefenterrein zijn bijvoorbeeld alternatieven denkbaar voor de beheersmaatregelen die bij het gebruik van de inrichting/uitoefening van de activiteit kunnen worden

genomen. Ook kunnen hieronder worden begrepen het toelaten van medegebruik door derden. Bij de m.e.r. over de C₂-deponie valt te denken aan het acceptatiebeleid van de soorten afval die kunnen worden gestort. Bij het richtlijnenadvies over het ontgrondingsplan Noord-Brabant werden als beheer(s)varianten naar voren gehaald de aard van de bestemming van een zandplas na voltooiing van de winning en de mogelijkheid al delen van een zandplas in te richten, terwijl de winning nog gaande is. Gedacht werd hierbij aan natuur(bouw) en/of recreatie (dag- of verblijfsrecreatie). Bij de militaire oefenterreinen speelt bijvoorbeeld het recreatieve medegebruik van deze terreinen. De vraag is dan, op welke wijze en met welke intensiteit deze nevenactiviteiten zich kunnen en mogen ontwikkelen.

- Het meest milieu-vriendelijke alternatief kan vele vormen aannemen. Hiervoor is reeds een milieu-vriendelijk doelstellingsalternatief besproken. Soms bestaat het meest milieuvriendelijke alternatief uit een combinatie van locatie-, uitvoerings-, inrichtings- en beheer(s)alternatieven. Soms ook zijn nog slechts mitigerende of milieu-sparende maatregelen aan te bevelen voor onderzoek. In het toetsingsadvies over de C₂-deponie gaf de Commissie haar voorkeur aan voor een compartimentering, omdat zo mogelijke calamiteiten (lekkages) beter worden beheerst en om voor de toekomst de optie van verwerking/hergebruik voor bepaalde soorten afval open te houden.

In het milieu-rapport Dollardhaven waren geen alternatieven beschreven. Dit was overigens op grond van de EG-richtlijn, waaraan de Commissie het rapport ondermeer heeft getoetst, ook niet vereist. Niettemin constateerde de Commissie, dat voor een oordeelsvorming door het Nederlandse parlement over het Samenwerkingsverdrag Eems-Dollard een onderzoek naar alternatieven voor de voorgestelde baggerberging niet mag ontbreken, aangezien hier het sleutelprobleem van de Dol-

lardhaven ligt. In het toetsingsadvies van de Commissie werden tentatief een aantal alternatieven aangedragen, zoals het terugstorten van baggerspecie in de geulen, berging op landlocaties en het scheiden in slib- en zandfracties en dit laatste ter gebruik als grondstof voor de bouw. In de "Stellungnahme zum Prüfbericht", waarin de opstellers van het Duitse milieuraapport reageerden op het toetsingsadvies van de Commissie, werd opnieuw geponeerd, dat voor de baggerberging geen alternatief voor het buitendijks storten op het wad aanwezig is. In de reactie op de "Stellungnahme zum Prüfbericht" is door de Commissie nogmaals gewezen op alternatieven, die elders in soortgelijke situaties worden toegepast.

4.3.4. Afbakening van de onderwerpen voor bespreking in een MER (reikwijdte).

In het vooroverleg over het Ontgrondingenplan Noord-Brabant stond de inperking van het studiegebied centraal. Bij de bekendmaking van het voornemen om m.e.r. toe te passen voor de vaststelling van het Ontgrondingenplan, was het onderzoeksgebied nog slechts globaal aangeduid. Alvorens m.e.r. toegepast kon worden op het besluit tot aanwijzing van een winplaats moest nog een nadere inperking plaatsvinden. Een tweede punt had betrekking op het niveau van de alternatieven. Er was nog weinig bekend over de wijze van uitvoering van de ontgroning (diepte/vorm, fasering, één of meerdere exploitanten, bestemming achteraf, e.d.). Aangezien deze wijze van uitvoering in hoge mate de te verwachten milieu-effecten bepaalt, bestond het gevaar dat de m.e.r.-procedure te weinig gedetailleerde informatie zou kunnen verschaffen. Bij de Luchthaven Zuid-Limburg speelde de kwestie in hoeverre het MER ook effecten dient te beschrijven van geluidniveau's lager dan 35 Ke. De Commissie stelde zich hierbij op het standpunt dat in het MER niet alleen effecten moeten worden voorspeld met wettelijke consequenties, (bijvoorbeeld geluidisolatie/bouwverbod), maar dat de beschrijving van de effecten op het milieu in het algemeen eveneens van belang is.

Het is namelijk bekend dat ook bij waarden onder 35 Ke personen hinder ondervinden. De erkenning van de effecten bij lagere waarden kan verder van belang zijn voor het vergelijken en beoordelen van alternatieven.

Verder speelde hier nog de omvang van het studiegebied. Als studiegebied was aangewezen de 35Ke contourlijn. Het is duidelijk dat geluidcontouren geen relevantie hebben voor de afbakening van b.v. het geohydrologische beïnvloedingsgebied. Het studiegebied voor beschrijving van het landschap wordt bepaald door de grenzen waarvoor een aanpassingsinrichting in het kader van de landinrichting wordt voorbereid.

4.3.5. Vaststelling van richtlijnen

In het verslagjaar werden voor twee MER'en de richtlijnen vastgesteld door het bevoegde gezag. De vaststelling van de richtlijnen voor het MER Oostwestbaan Luchthaven Zuid-Limburg geschiedde in twee fasen. In aanvulling op de richtlijnen van 21 augustus 1986 werd op 20 november 1986 aan de N.V. Luchthaven Zuid-Limburg verzocht tevens een beschrijving te geven van:

- de geluidhinder buiten de 35 Ke-zoneringscontour;
- de invloed van piek-geluidniveaus als gevolg van de nachtvluchten;
- de geohydrologische en landschappelijke effecten in een daarvoor geëigende begrenzing van het studiegebied.

Hiermee werd aan het advies van de Commissie in belangrijke mate overgenomen.

De vastgestelde richtlijnen voor de locatie-gebonden MER opslag en verwerking van radioactief afval van 24 juni 1986 vertonen grote gelijkennis met de richtlijnen voor het locatie-onafhankelijke MER. Bepaalde passages in de nieuwe richtlijnen zijn vet gedrukt, waarmee het

bevoegd gezag te kennen geeft dat aan dit aspect in het locatie-onafhankelijke MER onvoldoende aandacht is besteed. Het gaat hier onder meer om:

- een scenario voor de te verwerken hoeveelheden afval bij uitbreiding van het nucleair vermogen met maximaal 4000 MWe;
- de gebruiksduur van de verwerkings- en opslagfaciliteit;
- de bijdrage die bepaalde methoden en technieken kunnen geven aan het meest milieu-vriendelijke alternatief;
- de gevolgen voor water, bodem en lucht bij normale bedrijfssituaties;
- de gevolgen voor water, bodem en lucht bij storingen en calamiteiten.

Bevoegd gezag geeft in een bijlage te kennen de essentie van het advies van de Commissie m.e.r. gevolgd te hebben. Alleen op de punten van de zonering rond de faciliteit en de belevingsaspecten is afgeweken van het advies van de Commissie. Ook is het nog niet duidelijk of voor de alternatieve locaties, ter voorkoming van vertragingen, gelijktijdig vergunning-aanvragen zullen worden ingediend, zoals dat gebeurde bij de vier locatie-alternatieven voor een grootschalige locatie voor de berging aan baggerspecie uit het benedenrivierengebied.

4.4. Opstelling van het MER

Ook al heeft de Commissie geen wettelijke rol bij de opstelling van het MER, toch wordt zij in deze fase van de procedure regelmatig door bevoegd gezag en/of initiatiefnemer benaderd. Het betreft hier dan veelal een verzoek om een informeel commentaar van het secretariaat van de Commissie over de kwaliteit en volledigheid van een concept-MER. De gedragslijn die de Commissie hieromtrent volgt, is de volgende. Het verzoek om commentaar wordt doorgaans gehonoreerd met dien verstande, dat wanneer het verzoek van de initiatiefnemer komt, het bevoegd gezag daarin gekend wordt. Verder wordt uitdrukkelijk gesteld

dat het een secretariaats-reactie betreft. De betrokken werkgroep is uiteraard, in de latere toetsingsfase, niet gebonden aan deze reactie. Ook is de reactie van het secretariaat niet bedoeld voor publicatie of bekendmaking naar buiten. Een dergelijke werkwijze is bij voorbeeld gevolgd bij de MER'en over de afvalberging Midden-IJssel en de baanverlenging Luchthaven Eelde.

Meer in het algemeen komt deze werkwijze voort uit de bereidwilligheid van de Commissie, de opstellers van het MER te willen helpen bij de toepassing van de richtlijnen en de algemene regels van de wet. Op deze manier blijkt hier een mogelijkheid te liggen om nog omissies in het MER te kunnen voorkomen.

Overigens zij hier vermeld dat, voor de beoordeling van de aanvaardbaarheid door bevoegd gezag van het door de initiatiefnemer ingediende MER, een verzoek aan de Commissie voor een voorlopig oordeel hierover tot de mogelijkheden behoort.⁹

In het geval van de m.e.r. over de Luchthaven Eelde vond een beoordeling van het concept MER plaats. Deze kwam in april van 1986 gereed. Samen met het bedrijfsplan van de luchthaven Eelde heeft dit in de regio ter inzage gelegen (tot 15 juli 1986) en heeft het een rol gespeeld bij de regionale standpuntbepaling op dit punt ten behoeve van het streekplan Noord-Drenthe. Over de status van dit MER bleek enige onduidelijkheid. Er kon slechts van een concept-versie sprake zijn, aangezien van een MER pas sprake is bij het rapport dat ter visie ligt met de ontwerp-aanwijzing als bedoeld in het kader van de aanwijzingsprocedure van de Luchtvaartwet.

Het opstellen van de projectnota/MER over de Oeververbinding ten westen van Rotterdam heeft een lange tijd in beslag genomen. Deze m.e.r. was het eerste project van het interimbeleid. Het richtlijnen-advies van de Commissie werd al in mei 1982 uitgebracht. De vertraging bij de

---

9 Memorie van Toelichting (Tweede Kamer, zitting 1980-1981, 16814, nr. 3 blz. 73).

opstelling van het MER was ten dele te wijten aan de late oplevering van extern uitbestede studies. Bovendien had de uitvoering van het project tot voor kort geen hoge prioriteit. Inmiddels is er meer urgentie ontstaan om het project uit te voeren.

4.5. Vorm en presentatie van het MER

De ervaringen omtrent de herkenbaarheid van het MER, als zelfstandig rapport, als onderdeel van een document met een bredere strekking b.v. tracé-nota, projectnota, ontgrondingenplan of als bijlage bij een vergunningaanvraag, geeft in dit verslagjaar geen aanleiding tot het maken van zwaarwegende opmerkingen. De MER'en over Radio-actief afval en de Dollardhaven, waren afzonderlijke rapporten. Het MER over de C₂-deponie was een bijlage bij de vergunning-aanvragen. In deze aanvragen werd voor technische details vrijwel steeds verwezen naar het MER. Het MER "Oeververbinding ten westen van Rotterdam" werd als een projectstudie gepresenteerd, waarbij in de inleiding werd opgemerkt, dat gezien de overlap tussen MER en projectnota geen onderscheid tussen beide is gemaakt.

4.6. Inspraak en toetsing

Na de bekendmaking van een MER bestaat gelegenheid tot schriftelijke en mondelinge inspraak. Tijdens de daarvoor vastgestelde termijn kunnen de bij de procedure betrokken ambtelijke adviseurs ook adviezen uitbrengen. Na afsluiting van de schriftelijke en mondelinge inspraakmogelijkheden heeft de Commissie één maand extra tijd voor het afronden van haar advies, waarbij de inspraakreacties en de adviezen van de ambtelijke adviseurs betrokken moeten worden. Over de inspraak bij de

MER'en, die in 1986 de Commissie ter toetsing werden voorgelegd, kunnen de volgende opmerkingen gemaakt worden.

Bij de beoordeling van het Duitse milieu-rapport Dollardhaven werd niet voorzien in een inspraakronde. De Bijzondere Commissie voor de Waddenzee van de Tweede Kamer belegde, ter voorbereiding van haar voorlopig verslag over het Samenwerkingsverdrag Eems-Dollard, een hoorzitting op 27 februari met een vervolg op 6 maart 1986. Op deze hoorzitting werd door een Duitse delegatie een reactie toegezegd op het toetsingsadvies van de Commissie. Dit commentaar van de opstellers van het Duitse milieu-rapport werd op 14 augustus 1986 ontvangen via de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer. Deze verzocht de Commissie om een nadere reactie op de "Stellungnahme zum Prüfbericht der Vorläufigen Kommission für Umweltverträglichkeitsprüfung". De reactie van de Commissie is als bijlage bij de Nota naar aanleiding van het eindverslag inzake het Samenwerkingsverdrag Eems-Dollard (Kamerstukken 19 343) aan de Tweede Kamer toegezonden op 18 november 1986. De Commissie stelde hierin dat de "Stellungnahme" grotendeels voorbijgaat aan de hoofdpunten van kritiek die in het toetsingsadvies over het milieu-rapport naar voren zijn gebracht, te weten:

- de pessimistische beoordeling van de baggerproblematiek en het verzuim naar meer milieu-vriendelijke baggerbergings- en verwerkingsmethoden te zoeken;
- de onjuiste evaluatie-methode, die te veel gericht is op specifiek Duitse problemen van niet-ecologische aard, waardoor de natuurbeschermingsbelangen aan de Nederlandse kant onvoldoende worden meegewogen.

De hoorzitting over de projectnota/MER "Oeververbinding ten westen van Rotterdam" vond op 10 december 1986 plaats. Het concept-verslag van de hoorzitting van de Commissie van Overleg voor de Wegen van de Raad van de Waterstaat (COW/RvW) wordt pas begin januari 1987 verwacht, zodat

hiervan geen gebruik kan worden gemaakt bij de opstelling van het toetsingsadvies. Wel waren waarnemers van de Commissie aanwezig bij de hoorzitting en werden de schriftelijk ingebrachte toelichtingen tijdens de hoorzitting van de RvW tijdig ontvangen en in de beschouwing betrokken. De betreffende projectnota/MER werd door de Commissie aangemerkt als een redelijk toereikend rapport, echter met enkele duidelijke zwakheden. Het zogenoemde combinatie-alternatief kwam door onduidelijke doelstellingen, afgeleid uit de probleemstelling, niet goed uit de verf. Dit milieuvriendelijk alternatief is ten onrechte niet tot het einde toe in de m.e.r.-analyse meegenomen; dit is niet in overeenstemming met de wettelijke verplichting (art. 41j, derde lid). Het betrof hier het alternatief waarin alle mogelijkheden worden benut om de kwaliteit van andere vervoerswijzen te verhogen en de behoefte aan autogebruik (tijdens de spitsuren) te beperken, in combinatie met verkeerskundige maatregelen om de doorstroming ter plaatse van knelpunten te verbeteren. Verder constateerde de Commissie dat onvoldoende naar de landschappelijke inpassing van één van de tracé-alternatieven is gekeken (Lickebaertgebied) en dat de beschrijving van de geluidhinder ten onrechte alleen kwalitatief is beschreven. Zonder veel extra werk hadden laatstgenoemde gegevens bijgewerkt kunnen worden tot kwantitatieve gegevens voor de vergelijking van de tracé-alternatieven/varianten ten aanzien van het aspect geluidhinder. Dit aspect verdient zeker bij een volgend tracé-project nadere aandacht. De vergelijking van de alternatieven, tenslotte, was in dit MER te globaal, te grof gehouden. Zo is met meer geavanceerde methoden ook aan te geven in welke mate de alternatieven verschillen ten aanzien van de milieu-effecten. Juist deze informatie is voor de besluitvorming van groot belang.

Over het MER C₂deponie op de Maasvlakte werd op 16 januari 1986 een hoorzitting gehouden. De schriftelijke inspraak, die liep van 2 januari tot 3 februari 1986, leverde veertien reacties op. In het toetsingsadvies stelde de Commissie, dat het MER een redelijk goed beeld

geeft van de milieu-effecten in de eerstkomende dertig jaar. Voor de langere termijn laat het echter vragen open. Een knelpunt vormt vooral het beheer van de deponie op de langere termijn. Aangezien deze bergplaats voor altijd, dus onbegrensd in de tijd, onder controle gehouden zal moeten worden, achtte de Commissie ten minste een aanduiding van de structurele maatregelen om zulks te verzekeren noodzakelijk. Het advies besteedt veel aandacht aan de wenselijkheid van compartimentering van de berging. Het ontbreken van ervaring met nieuwe technieken voor het afsluiten van de bodem, de betere beheersbaarheid bij eventuele lekkages en het openhouden van de mogelijkheden voor hergebruik zijn evenzovele argumenten voor een gefaseerde uitbouw van de bergplaats met een nader te bepalen vorm van compartimentering, aldus de Commissie.

Het toetsingsadvies over het locatie-onafhankelijke MER opslag en verwerking van radio-actief afval werd op 24 januari 1986 aan bevoegd gezag uitgebracht. De Commissie oordeelde dat dit MER op vele punten tekort schoot. Het MER geeft onvoldoende aan hoe de stralingsbelasting in de omgeving van de opslagplaats is berekend en geeft geen regime aan voor de tijdelijke opslag van hoog-radioactief afval, dat mogelijk op termijn driekwart van alle afval zal gaan vormen. Evenmin ging het MER in op de vraag of een aanvaardbare eindberging kan worden gevonden voor het langlevende radioactieve afval. Ook het meest milieu-vriendelijke alternatief kwam niet goed uit de verf. Aangezien deze m.e.r.-procedure voorziet in een tweede stap, namelijk het opstellen van een locatie-gebonden MER, zijn deze punten van kritiek opnieuw naar voren gebracht in het advies voor richtlijnen voor het locatiegebonden MER. Beide adviezen werden in één band uitgebracht.

Het MER afvalberging Midden IJssel werd in december 1986 door bevoegd gezag al toegezonden aan een aantal betrokkenen. Tegelijkertijd werd een persbericht uitgebracht met de mededeling dat de inspraak van start zal gaan op 22 januari 1987.

4.7. Besluitvorming

Tot eind 1986 waren besluiten bekend gemaakt voor de aardgasontzwavelingsinstallatie te Emmen, de luchtscheidingsinstallatie te Ommen, de grootschalige locatie voor de berging van baggerspecie uit het benedenrivierengebied en de keuze tussen een zout of zoet Grevelingenmeer. In deze laatste m.e.r. is door de Minister van Verkeer en Waterstaat besloten de huidige situatie van een zout Grevelingenmeer te bestendigen. Over de aanleg van een zoetwaterleiding ten behoeve van de landbouw op Schouwen-Duiveland moet nog worden beslist, mede met het oog op de mogelijke milieu-effecten daarvan en de andere te nemen maatregelen (b.v. kwelschermen).

Door de COVRA is in juni 1986 een voorlopige keuze gemaakt voor een locatie voor opslag en verwerking van radioactief afval op het terrein van de Provinciale Zeeuwse Electriciteits Maatschappij in Borsele.

Na het uitbrengen van het toetsingsadvies over het MER C₂-deponie op de Maasvlakte is de besluitvorming globaal gevolgd om de invloed van het toetsingsadvies te kunnen vaststellen. Mede omdat de Minister van VROM enkele keren met de Vaste Commissie Milieubeheer van de Tweede Kamer over dit project heeft overlegd, is vertraging van ca. een half jaar opgetreden in de publicatie van de ontwerpbeschikkingen. Eind december 1986 is echter aangekondigd dat de ontwerp-beschikkingen voor een Hinderwet en de Wet chemische afvalstoffen van 12 januari t/m 11 februari 1987 ter inzage zullen liggen. Bij de overwegingen van bevoegd gezag en tijdens de Kamerbesprekingen is duidelijk aandacht besteed aan het toetsingsadvies. Het punt alternatieve locaties speelde daarbij geen rol. Wel vormde de compartimentering een duidelijk discussiepunt. In ieder geval kan worden geconstateerd, dat door het uitvoeren van m.e.r. de mogelijkheid van compartimentering in beeld is gekomen. Deze was niet voorzien in het eerste ontwerp van de initiatiefnemer. Ook bleek tijdens de opstelling van het MER dat een nieuwe, goedkopere en mogelijk technisch betere oplossing voor de bodemafwich-

ting denkbaar was, die niet in de richtlijnen was opgenomen. Deze ervaring brengt de Commissie ertoe te stellen dat het mogelijk moet zijn de richtlijnen te kunnen bijstellen als tijdens de opstelling van het MER blijkt dat nieuwe inzichten zijn ontstaan over de wijze van uitvoering van de voorgenomen activiteit.

De besluitvorming over de deponie voor C₂-afval op de Maasvlakte evenals de parlementaire behandeling van het Samenwerkingsverdrag Eems-Dollard naderde in het einde van het verslagjaar het beslissende stadium en zal naar verwachting in de eerste maanden van 1987 worden afgerond.

De procedure voor de regionale motorcross-terreinen in het stadsgewest Breda heeft grote vertraging opgelopen, omdat de gemeente, waarin het voorkeursterrein is gelegen, niet bereid is medewerking te verlenen aan de stadsgewestelijke oplossing.

In het vorige jaarverslag van de Commissie is reeds ingegaan op het type besluiten dat door gewesten en samenwerkingsverbanden genomen kunnen worden met betrekking tot de situering van terreinen voor bepaalde activiteiten. Deze besluiten hebben geen harde status, omdat de vervolgbesluiten, die door de betrokken gemeente(n) genomen moeten worden, in feite bepalend zijn voor de vraag of de door het gewest of samenwerkingsverband gekozen locatie ook kan worden gerealiseerd.

4.8. Tijdslijmieten en looptijden

De adviezen voor richtlijnen en de toetsingsadviezen werden in het verslagjaar vrijwel alle binnen de gestelde termijnen uitgebracht. Ook dit jaar werden de twee weken rond kerst en nieuwjaar opgeteld bij de toen lopende adviestermijnen. De adviezen over radio-actief afval werden aldus twee weken later uitgebracht in januari 1986, evenals de adviezen over de A57 en de Ginkelse Heide (januari 1987). In het geval van het toetsingsadvies over de Dollardhaven werd door de minister de

termijn verlengd tot begin februari 1986, aangezien het milieu-rapport dat de Commissie aanvankelijk was toegezonden een concept-versie bleek te zijn. Een complicatie bij dit rapport was bovendien, dat vooraf geen richtlijnen waren opgesteld, zodat de Commissie als eerste activiteit een toetsingskader opstelde. Het opstellen van dit toetsingsadvies heeft uiteindelijk drie en een halve maand in beslag genomen.

4.9. Evaluatie/nazorg na het begin van de uitvoering van een besluit

Al eerder is vermeld (paragraaf 4.7) dat aan het eind van 1986 nog maar vier besluiten zijn genomen over activiteiten waarvoor de m.e.r.-procedure of een verkorte vorm daarvan was gevolgd. Bij de aardgasontzwavelingsinstallatie was al in 1985 een begin gemaakt met de uitvoering van de activiteit, terwijl in 1986 is begonnen met de aanleg van de Slufterdam en de luchtscheidingsinstallatie Ommen.

De nazorg na het begin van de uitvoering van een besluit omvat drie onderdelen, te weten:

- de controle op de juiste uitvoering van de aanleg, de inrichting en het gebruik van de activiteit;
- de meting van bepaalde uitwerpen en veranderingen in het milieu als gevolg van de aanleg en het gebruik van de inrichting;
- de evaluatie van de verzamelde gegevens, eventueel gevolgd door het treffen van maatregelen om ongewenste ontwikkelingen tegen te gaan (ex artikel 41ap van de wet).

De controle op de juiste uitvoering van de aanleg en de inrichting van de activiteit alsmede de meting van uitwerpen op de locatie van de activiteit behoren in eerste instantie tot de verantwoordelijkheid van de initiatiefnemer. Een onderzoeksprogramma van bepaalde belangrijke geachte inwerpen en veranderingen in het milieu buiten de terreingrens dient te worden uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag. Voor de initiatiefnemer kan daarbij ook een rol zijn weggelegd.

Deze is verplicht aan het bevoegd gezag alle medewerking te verlenen en gegevens te verstrekken die nodig zijn voor het verrichten van het meetprogramma en onderzoek.

In het geval van de luchtscheidingsinstallatie te Ommen heeft het bevoegd gezag in de beschikking op grond van de Grondwaterwet bepaald, dat een peilbuizennet moet worden ingericht voor meting van de grondwaterstand gedurende een periode van twee maanden voor het begin van de bemaling tot een periode van drie maanden na beëindiging daarvan. Met betrekking tot de meting van de invloed van de afgassen op de vegetatie werd de suggestie gegeven dit onderling te regelen tussen de N.V. Gasunie als initiatiefnemer en het Landgoed Vilsteren als eigenaar van het terrein en de omgeving.

Het monitoring-programma voor emissie en veranderingen in de omgeving van het baggerspeciedepot (Slufterdam) is in 1986 opgesteld nog voorafgaande aan het begin van de aanleg. Tegen het einde van 1986 was nog een discussie gaande over dit programma tussen de initiatiefnemer en het bevoegd gezag. In afwijking van datgene dat de wet bepaalt ten aanzien van de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van een evaluatieprogramma hebben in dit geval de initiatiefnemers het voortouw genomen, terwijl het bevoegd gezag zijn rol beperkte tot het doen van aanbevelingen. Naar verwachting zal de discussie in het begin van 1987 uitmonden in de definitieve vaststelling van het evaluatieprogramma. Punten van discussie waren het al dan niet bestuderen van de tijdelijke effecten als gevolg van de aanleg en de omvang van de vegetatiekartering in het Voornse kustgebied. Tevens werd in het najaar van 1986 door het Ministerie van VROM een opdracht verleend aan de vakgroep Milieubiologie van de Rijksuniversiteit Leiden om na te gaan welke beheersmaatregelen reeds tijdens de aanleg van de bergingslocatie kunnen worden genomen om negatieve effecten in het Voornse kust- en duingebied te kunnen tegengaan. Dit onderzoek zal begin 1987 afgerond kunnen zijn.

Al voor de ingebruikstelling van de aardgasontzwavelingsinstallatie te Emmen is aandacht besteed aan de toepassing van het zogenoemde "standstill beginsel" in de regio. Er is nagegaan op welke wijze de extra luchtverontreiniging van de installatie kan worden gecompenseerd door een vermindering in emissies door andere activiteiten in Zuidoost Drenthe, te weten bij de oliewinning in Schoonebeek. Van de initiatiefnemer is vernomen, dat de totale uitstoot van SO_2 in het gebied aanzienlijk zal worden teruggebracht.

Verdere ontwikkelingen in de evaluatie achteraf worden door de Commissie met grote belangstelling gevolgd.

4.10. Leemten in kennis en onderzoek voor de m.e.r.

De belangrijkste leemten in kennis die in de loop van de verschillende in 1986 uitgevoerde toetsingen naar voren kwamen, zijn hieronder kort aangestipt.

In het MER C_2 deponie werden als resterende leemten in kennis opgesomd, de onzekerheid over de samenstelling van de aangeboden afvalstoffen en daarmee samenhangend de samenstelling van het persvocht en percolaat en de onzekerheid over de duurzaamheid en resistentie van de toegepaste materialen, zoals de gietasfaltlaag, drainagesystemen e.d. Zoals al eerder is vermeld betreft het hier nieuwe technieken waarmee nog geen ervaring is opgedaan. Verder is de kennis beperkt op het gebied van mobiliteit van stoffen in de bodem. Tenslotte werd nog vermeld de onzekerheid over het ontstaan en de ontwikkeling van een zoetwaterbel ter plaatse. De Commissie miste bij deze opsomming in het MER nog de onzekerheden met betrekking tot de processen die zich afspelen in het geborgen afval, zoals onderlinge reacties en vochthuishouding. Voorts constateerde de Commissie dat ten onrechte in het MER weinig aandacht is gegeven aan kennis over de uitloogbaarheid van diverse te storten afvalstoffen.

In de projectstudie/MER over de oeververbinding ten westen van Rotterdam wordt een overzicht gegeven van overblijvende leemten. Deze hadden vooral betrekking op zeer algemene zaken als

- onzekerheden en onnauwkeurigheden ten aanzien van voorspellingsmethodieken;
- onzekerheden en onbetrouwbaarheden ten aanzien van de invoergegevens bij het gebruik van de voorspellingsmethoden, bijvoorbeeld verkeersprognoses;
- onzekerheden ten aanzien van de milieugevolgen op lange termijn.

De door de Commissie in haar Toetsingsadvies over de Dollardhavenplannen gesignaleerde onzekerheden over en aanbevelingen voor nader onderzoek naar de zout-zoetverschuivingen in de Dollard en de gevolgen hiervan voor de klutenpopulaties en de zeeastervegetaties, zijn door de regering overgenomen¹⁰. Overwogen wordt het Rijksinstituut voor Natuurbeheer een rapport ter zake te laten opstellen.

De leemten in kennis die door de Commissie zijn gesignaleerd in het locatie-onafhankelijke MER opslag en verwerking van radioactief afval zijn in het advies voor richtlijnen over het locatiegebonden MER nog eens benadrukt. Naast meer algemene zaken als onzekerheden over voorspellingsmethoden e.d. zijn genoemd het ontbreken van praktijkervaring bij de opslag van hoog-radioactief afval en de kans op problemen bij het vertalen van gegevens van laboratorium- naar uitvoeringsniveau

---

10 Memorie van Antwoord, Tweede Kamer, vergaderjaar 1985-1986, 19343, nr. 7, blz. 26-27.

5. TOEKOMSTIGE ONTWIKKELINGEN

Na een aanvankelijke trage start van het interimbeleid - in de eerste vijf jaar zijn slechts 17 m.e.r.'s van start gegaan en heeft de Commissie 23 adviezen uitgebracht - lijkt zich nu een stuwmeer van nieuwe m.e.r.-projecten te vormen. De verwachte definitieve inwerkingtreding van het Besluit Milieu-effectrapportage op 1 september 1987 (AMvB), en daarmee van de formele m.e.r.-plicht voor besluiten die in de AMvB zijn vermeld, is daar niet vreemd aan.

Naar het zich laat aanzien zal de Commissie alleen al in 1987 meer adviezen uitbrengen dan zij totaal in de afgelopen vijf jaar heeft gedaan. Deze grote toestroom van projecten was niet goed voorzien; gerekend was op een meer geleidelijke toename van projecten tot uiteindelijk zo'n 10 à 15 nieuwe m.e.r.'s per jaar.

In de komende (drie) jaren zal de Commissie van bepaalde landinrichtingsprojecten ¹¹ de Help-rapporten van de voorontwerpen toetsen. Deze taak vloeit voort uit de aanvaarding in de Tweede Kamer van de motie Van Noord, ¹² die behelst dat landinrichtingsprojecten buiten de werkingssfeer van de m.e.r. moesten worden gebracht. In het kader van de evaluatie van de wettelijke m.e.r.-regeling is de Commissie m.e.r. verzocht de HELP-rapporten "inhoudelijk te bezien in het licht van de criteria die daarvoor in het kader van de m.e.r. gelden" ¹³. De Evaluatie Commissie Wabm (Commissie Oosting) zal "de toepassing van de HELP-methode in het

-----

11 Tweede Kamer, vergaderjaar 1985-1986, 16.600 nr. 28-29. Zie onder meer Structuurschema Landinrichting, dl. e, blz. 9.

12 Tweede Kamer, vergaderjaar 1984-1985, 16814 nr. 32.

13 Tweede Kamer, vergaderjaar 1985-1986, 16814 nr. 37 en een Brief van de Minister van Landbouw en Visserij aan de Evaluatiecommissie WABM van 28 juli 1986 (NMF/M-86-2360)

kader van de landinrichtingsprocedure bezien tegen de achtergrond van de doelstellingen van de m.e.r. zoals verwoord in de considerans van de wettelijke m.e.r.-regeling". De resultaten van beide onderzoeken kunnen een rol spelen bij de herziening van het Besluit Milieu-effectrapportage (m.e.r.-plicht).

In het begin van 1987 zal als eerste de "Evaluatie van het voorontwerp-plan Ruilverkaveling Melderslo" worden getoetst. Daartoe zal, gelijk bij 'normale' m.e.r.'s, een werkgroep worden samengesteld die een toetsingsrapport zal uitbrengen aan de Minister van Landbouw en Visserij. De Commissie heeft het voornemen van alle landinrichtingprojecten die voldoen aan de criteria (meest belangrijk weidevogelgebied, meest waardevolle beekdalen of deel uitmakend van een grote landschapseenheid) en die vóór 1990 het voorontwerp-stadium bereiken, de HELP-rapporten te gaan toetsen. Daarbij zullen, bij wijze van experiment, voor één of enkele projecten richtlijnen vooraf gegeven worden, waarmee bij de opstelling van het HELP-rapport nog rekening gehouden kan worden. Naar het zich laat aanzien zullen in de komende drie jaren een vijftal rapporten kunnen worden getoetst.

Op 3 juli 1988 treedt de EG-richtlijn over de m.e.r. in werking¹⁴. De ruime formulering van deze regeling laat een grote mate van beleidsvrijheid aan de lidstaten voor nadere invulling. Hierdoor zullen de nationale wetgevingen met betrekking tot de m.e.r. ook in de toekomst uiteen blijven lopen. De EG-richtlijn kent geen instituut zoals de Commissie voor de m.e.r. in Nederland.

Toch kan voor de Commissie de invoering van de EG-regeling van belang zijn bij projecten met grensoverschrijdende effecten. Hiervoor is in de EG-richtlijn, artikel 7, bepaald dat:

---

14 Richtlijn van de Raad van 27 juni 1985 betreffende de milieu-effectbeoordeling van bepaalde openbare en particuliere projecten (85/337/EEG). Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen, nr. L. 175/40-48 van 5 juli 1985.

- aan het buurland op hetzelfde tijdstip, dezelfde informatie ter beschikking moet worden gesteld die van het land zelf vereist is op basis van de nationale regelingen;
- deze informatie dient voor bilateraal overleg, dat op basis van wederkerigheid en gelijkwaardigheid moet plaatsvinden.

Voorzover het gaat om nederlandse projecten met invloed op onze buurlanden zal de Commissie op de gebruikelijke wijze kunnen opereren, Een voorbeeld van deze situatie betreft de Oostwestbaan Vliegveld Zuid-Limburg. Daarnaast is het mogelijk dat de Commissie betrokken raakt bij de Nederlandse beoordeling van buitenlandse (Belgische, Duitse) projecten met effecten in Nederland. Een vaste lijn is hieromtrent nog niet bepaald.

Een experimentele toetsing door de Commissie van het Duitse milieu rapport over de Dollardhaven heeft plaatsgevonden. In de eerste plaats miste de Commissie daarbij een 'toetsingskader' voor de beoordeling van het MER. In de tweede plaats bleek al direct dat het milieuraapport voor een Nederlandse beoordeling van het project onvoldoende was. Een Nederlandse bemoeienis bij de opstelling van richtlijnen vooraf, had de eenzijdige Duitse benadering in het milieuraapport wellicht kunnen voorkomen.

De Commissie verwacht dat ook in de toekomst het ontbreken van een (in de EG-richtlijn niet voorgeschreven) vooroverlegfase in de buurlanden nog de nodige problemen kan opleveren bij een nederlandse beoordeling.

BIJLAGEN BIJ HET JAARVERSLAG OVER HET JAAR 1986

BIJLAGE 1

Ledenlijst van de Commissie voor de milieu-effectrapportage en samenstelling van het presidium en secretariaat.

prof.dr. E.H. Adema te Bennekom (Gem. Ede)
prof. ir. J.F. Agema te 's-Gravenzande
drs. J.A. van den Berg te Zeist
ir. M.G. van den Berg-Mey te Delft
dr. E.D.H. Best te Utrecht
drs. J.W. Beijersbergen te Kerkwerpe (Gem. Middenschouwen)
prof. dr. K. Biersteker te Wageningen
dr. B.J. Blaauboer te Maarssen
ir. M.G.M. den Blanken te Woerden
dr. E.F. Blokker te Rotterdam
dr. ir. D.E. Boas-Vedder te Rotterdam
dr. J.S.M. Boley te Wageningen
drs. A.P.H.M. Boonman te Brunssum
drs. A. Bours te Amsterdam
prof. dr. K. Bouwer te Heilige Landstichting (Gem. Groesbeek)
prof. ir. J.L. Brasser te De Lier
dr. ir. N. van Breemen te Wageningen
ir. J.S. van Broekhuizen te Assen
dr. ir. P.J.H. Builtjes te Apeldoorn
ir. P.M. Buis te Zeist
drs. W.C. Bus te Haren
ir. H.S. Buijtenhek te Deventer
prof. dr. ir. E.W. Bijker te Maassluis
prof. ir. C. Bijkerk te Rhenen
dr. L.A. Clarenburg te Pijnacker
ir. C. de Cler te 's-Gravenhage
prof. dr. E.M. Cohen te Wassenaar
ir. H.J. Colenbrander te Velp
F.J. Colon te Hall (Gem. Brummen)
dr. F. Colijn te Groningen
ir. H. Compaan te 's-Gravenhage
dr. L.A. Conrads te Houten
dr. J.W. Copius Peereboom te Amstelveen
ir. W. Cramer te Woubrugge
prof. dr. ir. J.C. van Dam te Pijnacker
dr. N.M.J.A. Dankers te Den Burg (Gem. Texel)
ir. J.G.H.R. Diephuis te Lochem
dr. ir. P. Doelman te Wageningen
ir. J.C.H. Drost te Hellevoetsluis
ir. W. van Duijvenbooden te Moordrecht
ir. K.A. Duijves te Petten (Gem. Zijpe, N.H.)
ir. H. Dijkstra te Zetten (Gem. Valburg)
ir. B. Th. Eendebak te Oosterbeek (Gem. Renkum)

dr. D. Eisma te Bergen, N.H.
prof. dr. G.B. Engelen te Amstelveen
ing. J.L.J. van Es te 's-Gravenhage
prof. dr. W.A. van Es te Amersfoort
dr. H. Eijsackers te Zevenaar
dr. V.J. Feron te Zeist
dr. ir. A.J. Flach te Overveen (Gem. Bloemendaal)
ir. D.H. Frieling te Almere
dr. M.J. Frissel te Heelsum (Gem. Renkum)
dr. J.A. Goedkoop te Bergen, N.H.
dr. J.G.A. de Graaf te Rijswijk
dr. N.J.A. Groen te Zeist
dr. A.P. Grootjans te Groningen
prof. dr. ir. F.A.M. de Haan te Wageningen
dr. H. de Haan te Lemmer (Gem. Lemsterland)
dr. P. Hagel te IJmuiden
ir. J. van der Harst te Voorschoten
prof. dr. P.Th. Henderson te Nijmegen
dir. ir. Ch.F. Hendriks te Vlaardingen
ir. G.J. Heij te Driebergen
ir. H.Ch.M. Heyning te Amsterdam
dr. J. Hoeks te Wageningen
drs. L. Hordijk te Hilversum
ir. A.Th. ten Houten te Wageningen
dr. H. Hueck te Delft
prof. dr. E.A. Huisman te Lunteren (Gem. Ede)
ir. C. Huygen te Delft
ir. Chr. J. Huyskens te Dommelen (Gem. Valkenswaard)
dr. W. Joenje te Wageningen
prof. dr. E.N.G. Jooisse-van Damme te Nederhorst den Berg
drs. W.J. ter Keurs te Voorschoten
ir. P. de Kiewit te Soest
prof. dr. L.H. Klaassen te Rotterdam
ir. F.R. Klein te Ouderkerk a/d Amstel (Gem. Ouder-Amstel)
ir. W. Klein te Lochem
ir. G.J. Kleinhoonte van Os te Schiedam
ir. N. van der Kleij te Bergen, N.H.
drs. R.H.J. Klok te Amersfoort
prof. dr. J.H. Koeman te Wageningen
prof. dr. J. Kommandeur te Groningen
ir. B.N. de Koning te Rhoon (Gem. Albrandswaard)
ir. B.G. Kreiter te Putten
prof. ir. P.C. Kreijger te Waalre
drs. J.W.M. Kuijpers te Berkel en Rodenrijs
drs. R.H.D. Lambeck te Kapelle
mr. C. Lambers te Opende (Gem. Grootegast)
ir. P.H.R. Langeweg te 's-Gravenhage
ir. J.A.M. van der Lee te 's-Gravenhage
dr. H.P. Leenhouts te Bennekom (Gem. Ede)
prof. dr. R. van der Lende te Groningen

prof. ir. H.N. van Lier te Kesteren
prof. ir. H.P. S. van Lohuizen te Muiden
prof. dr. L. Lijklema te Renkum
prof. dr. ir. F.M. Maas te Breda
W.A.S. van Meel te Zwolle
dr. ing. A. von Meier te Nieuw Vennepe
ing. J.A. Mertens te Tilburg
ir. E.J. Mesu te Bennekom (Gem. Ede)
ing. W. Meijnen te Utrecht
dr. L.R. Mur te Vinkeveen
prof. dr. A. Nentjes te Roden
dr. H. Nieboer te Nootdorp
dr. ir. E.M.M.G. Niël te Maastricht
mr. P.G.A. Noordanus te 's-Gravenhage
prof. dr. P. Nijkamp te Hilversum
drs. G.M.R.A. van Oort te Zeist
prof. mr. drs. M. Oosting te Zuidhorn
ir. A. Paape te Voorschoten
prof. ir. H. Peters te Hengelo
ir. P.A.R. Post van den Burg te Oostvoorne
dr. A.C. Posthumus te Bennekom
prof. dr. H. Postma te Den Burg (Gem. Texel)
drs. T.E. Puister te Haren
prof. dr. J. Ringelberg te Putten
ir. T.F. Risselada te 's-Gravenhage
drs. E. Romijn te Oosterbeek (Gem. Renkum)
dr. ir. J.P.N.L. Roorda van Eijsinga te Naaldwijk
ir. N.P.H.J. Roorda van Eijsinga te Delft
mr. dr. C.J.M.A. van Rooij te Eindhoven
dr. ir. P.E. Rijtema te Wageningen
ir. P. Santema te Voorburg
ir. J.B.R. van der Schaaf te Apeldoorn
ir. R.P.H.P. van der Schans te Bennekom (Gem. Ede)
dr. R. Schilt te Hilversum
ir. D.L.H. Slebos te Baambrugge (Gem. Abcoude)
mw. dr. C.J.M. Sloet van Oldruitenborgh te Bennekom (Gem. Ede)
dr. J. Th. de Smidt te Utrecht
dr. W.A. Smit te Denekamp
drs. J.H. Smittenberg te Irnsum (Gem. Boarnsterhim)
ir. K.A.A. van der Spek te Amersfoort
dr. A.P. Spruijt te Bunnik
ir. J.H.A.M. Steenvoorden te Bennekom (Gem. Ede)
drs. J.W. Stellingwerff te Boskoop
prof. dr. C.W. Stortenbeker te Arnhem
ir. G. van Straten te Oldenzaal
ir. A.G. Strobant te Bilthoven
ir. T. Teeuwen te Amersfoort
dr. E. Tellegen te Amsterdam
prof. ir. M. Tels te Eindhoven
prof. dr. J.H.J. Terwindt te Leusden

prof. ir. P. Tideman te Bennekom (Gem. Ede)
 drs. S.P. Tjallingii te Gouda
 prof. ir. E.J. Tuininga te Leusden
 dr. W.C. Turkenburg te Amsterdam
 dr. H.A. Udo de Haes te Leiden
 dr. J. Veen te Boerakker (Gem. Marum)
 dr. H.E. van de Veen te Terwolde (Gem. Voorst)
 dr. A.A. de Veer te Rhenen
 ir. A. Verbeek te Ugchelen (Gem. Apeldoorn)
 ir. J.H.G. Verhagen te Wageningen
 drs. R. Verhoef te Schagen
 drs. J.A.J. Vervloet te Bennekom (Gem. Ede)
 dr. W. van Vierssen te Bennekom (Gem. Ede)
 ir. J.J. Vinje te Emmeloord
 dr. C.A.J. Vlek te Onnen (Gem. Haren, Gr.)
 prof. dr. E.W. Vogel te Leiden
 ing. K.P. Vollmer te Bodegraven
 prof. ir. J. Volmuller te Driebergen
 drs. ing. J.B. Vos te Almere
 ir. E.G.H. Vreedenburg te Capelle a/d IJssel
 prof. dr. J.D. van der Waals te Haren (Gr.)
 prof. dr. ir. L. Wartena te Breedenbroek (Gem. Geldringen)
 prof. ir. A.F. van Weele te Stolwijk (Gem. Vlist)
 prof. mr. J. Wessel te Noordwijk
 dr. A.A.E. Wibowo te Amsterdam
 dr. A.J. Wiggers te Leersum
 prof. ir. H. Wiggerts te Delft
 drs. P. Winkel te Voorschoten
 drs. G. van Wirdum te Wijk bij Duurstede
 dr. P. de Wolf te Oosterend (Gem. Texel)
 dr. W.J. Wolff te Den Burg (Gem. Texel)
 prof. dr. R.A. de Zeeuw te Appingedam
 prof. dr. P.G. Zonderwijk te Bennekom (Gem. Ede)
 dr. G.J. Zijlstra te Amsterdam

Voorzitters	:	dr. J. Spaander te Bilthoven (tot 13.05.1986)
	:	dr. H. Cohen te Bilthoven (per 13.05.1986)
Plv. voorzitters	:	prof.dr. J.I.S. Zonneveld te Zeist
	:	drs. H.G. Ouwkerk te Emmen
Secretaris	:	drs. J.J. Scholten
Plv. secretaris	:	ir. R.I. Seijffers
Adjunct secretaris	:	drs. H. Huisman
Documentalist/Lit.Ond.	:	Drs. M. Odijk
Ass. documentalist	:	drs. R.L.J.M. Klerks
Secretaresse	:	mw. C. Smit (tot 30.11.1986)
Adm. medewerkster	:	mw. J. van Oudbroekhuizen-de Leeuw

Ir. R. Rense verrichtte op contract-basis secretariaatswerkzaamheden voor de m.e.r.'s Vliegveld Eelde en Luchthaven Zuid-Limburg.

OVERZICHT m.e.r.-PROJECTEN
stand van zaken december 1986

Project	voor- overleg	MER	toetsing	besluit	uit- voering	evaluatie
Oeververbinding ten westen van Rotterdam (101)						
Berging baggerspecie (102)						
Grevelingenmeer zout of zoet (103)						
COT Ginkelse Heide (107)						
C ₂ -deponie op de Máasvlakte (111)						
A'dam-Nieuw Oost (112)						
Gasontzweveling Emmen (115)	.....					.....
Afvalberging Midden IJssel (117)						
Ontgrondingenplan Noord-Brabant (119)						
Luchtscheidingsinstallatie/ mengstation Ommen (121)	.....					.....
Luchthaven Zuid-Limburg (120)						
Radio-actief afval (123) loc. onafhankelijk loc. afhankelijk						
Luchthaven Eelde (125)						
Dollardhaven Emden (126)						
A57 op Walcheren (131)						
A16 bij Rotterdam (132)						

BESCHRIJVING VAN DE LOPENDE PROJECTEN EN SAMENSTELLING VAN DE BIJBEHORENDE WERKGROEPEN

Milieu-effectrapportage Oeververbinding ten westen van Rotterdam (101)

Initiatiefnemer: Rijkswaterstaat, directie Zuid-Holland voor de Minister van Verkeer en Waterstaat (V&W).

Bevoegd gezag: de Minister van V&W.

Besluit: vaststelling van het tracé volgens de Raad van de Waterstaat-procedure.

Activiteit: V&W heeft een studie vericht naar de wenselijkheid van een tweede oeververbinding ten westen van Rotterdam als onderdeel van het hoofdwegenet vanwege capaciteitsproblemen in de Beneluxtunnel. Met de studie is in eerste aanleg beoogd na te gaan of de aanleg van de Blankenburgtunnel noodzakelijk is ter ontlasting van de Beneluxtunnel of dat een tweede Beneluxtunnel de voorkeur verdient. De m.e.r. kan uitmonden in de vaststelling van het tracé voor de gekozen oeververbinding.

Stand van zaken m.e.r.: De m.e.r. is op 10 februari 1982 aangevangen. De werkgroep van de VCmer heeft op 8 april 1982 geadviseerd over de richtlijnen. De Richtlijnen zijn vastgesteld op 7 mei 1982. De projectnota, met daarin opgenomen het MER, is op 7 mei 1986 ontvankelijk verklaard. Het document heeft van 22 september tot en met 24 oktober 1986 ter visie gelegen. Een openbare hoorzitting heeft op 10 december 1986 plaatsgevonden in Rozenburg. Het toetsingsadvies van de Commissie is op 5 januari 1987 uitgebracht. De besluitvorming is eind 1987/begin 1988 te verwachten.

Samenstelling werkgroep:

Dr. J. Spaander te Bilthoven (voorzitter, in vooroverlegfase)

Dr. H. Cohen te Bilthoven (voorzitter, in toetsingsfase)

Prof. dr. E.H. Adema te Doorwerth (in toetsingsfase)

ir. P.H.B. Langeweg te 's-Gravenhage

ing. W. Meijnen te Utrecht

prof. dr. P. Nijkamp te Hilversum

ir. W.A. Oosting te Leidschendam

drs. S.P. Tjallingii te Gouda

prof. ir. J. Volmuller te Driebergen

prof. dr. V. Westhoff te Groesbeek (adviseur).

Secretaris van de werkgroep: ir. R.I. Seijffers, secretariaat Commissie
m.e.r.

Milieu-effectrapportage grootschalige locatie voor de berging van baggerspecie uit het benedenrivierengebied (102)

Initiatiefnemers: a) de gemeente Rotterdam, b) het Openbaar Lichaam Rijnmond, c) Rijkswaterstaat, directie Benedenrivieren.

Bevoegd gezag: de Minister van V&W.

Besluit: de keuze van een locatie voor de berging van matig verontreinigde (klasse 2) tot verontreinigde (klasse 3) specie uit havens en rivieren van het benedenrivierengebied gedurende 15 jaar (na 1987) volgens de concessieverlengingsprocedure op grond van de Wet inzake droogmakerijen en indijkingen 1904. Tevens spelen vergunningen een rol volgens de Wet verontreiniging oppervlaktewater, het Baggerreglement, het Rijkszeeweringenreglement, het Rijksreglement Ontgrondingen en de Afvalstoffenwet. De concessieverlening geschiedde door de Kroon op voordracht van de Minister van V&W. De vergunningen - met uitzondering van de vergunning op grond van de Afvalstoffenwet - werden verleend door de Minister van V&W. De Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) heeft de vergunning inzake de Afvalstoffenwet verleend.

Activiteit: Volgens het definitieve beleidsplan "Verwerking van baggerspecie uit havens en vaarwegen in het benedenrivierengebied" (april 1982) dient zo spoedig mogelijk een bergingslocatie te worden gerealiseerd met een inhoud van 100-150 miljoen m³ voor de berging van bovengenoemde specie. De grote hoeveelheden en de verontreinigingsgraad van de specie (o.a. met zware metalen en persistente milieu-vreemde stoffen) leiden er toe, dat de berging op een wijze dient te geschieden die maatschappelijk en met name voor het milieu verantwoord is. Als meest geschikte locaties zijn onderzocht, een schiereiland aansluitend aan of gedeeltelijk op de Maasvlakte met verschillende liggingen en een eiland in zee voor de mond van het Haringvliet.

Stand van zaken m.e.r.: De m.e.r. is op 21 september 1982 van start gegaan. De werkgroep van de VCmer heeft op 15 november 1982 geadviseerd voor de richtlijnen. De richtlijnen zijn vastgesteld op 21 december 1982. De projectnota (inclusief het MER) is op 19 oktober 1984 door de VCmer ontvangen en is van 30 oktober tot en met 24 december 1984 door het College van Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland ter visie gelegd. Hoorzittingen zijn op 11 en 12 december 1984 gehouden in respectievelijk Rockanje (gemeente Westvoorne) en Goedereede. Het toetsingsadvies werd op 31 januari 1985 uitgebracht aan bevoegd gezag. Na advisering door de Provincie Zuid-Holland, de Raad van de Waterstaat, de Rijks Planologische Commissie en de Interdepartementale Coördinatie Commissie voor Noordzee Aangelegenheden werden op 30 september, respectievelijk 7 oktober 1985 verleend: de concessie voor de indijking van buitendijkse gronden en wateren ingevolge de Wet van 1904, de vergunningen op grond van het Baggerreglement, het Rijkszeeweringenreglement en de Wet verontreiniging oppervlaktewateren, alsook de Afvalstoffenwet. De keuze voor de bergingslocatie is uiteindelijk gevallen op een locatie dicht gelegen bij het in de projectnota/MER voorgestelde alternatief III, aansluitend aan de Maasvlakte en geheel ten noorden gelegen van de zogeheten verlengde demarcatielijn. De locatie is in een aanvullende studie op de projectnota/MER nog aangepast waardoor o.a. door een grotere verhoging en verdieping van de berging volstaan kan worden met een kleiner oppervlak. Deze verdere optimalisatie kwam tot stand o.a. naar aanleiding van bepaalde inspraakreacties en het toetsingsadvies.

In mei 1986 werd een begin gemaakt met de aanleg van de ringdijk van de bergingslocatie. In dat jaar is ook een begin gemaakt met de opstelling en uitvoering van een evaluatie-programma. Tevens werd in het najaar door het Ministerie van VROM een opdracht verleend aan de vakgroep Milieubiologie van de Rijksuniversiteit Leiden om na te gaan welke beheersmaatregelen reeds tijdens de aanleg van de bergingslocatie kunnen worden genomen om negatieve effecten in het Voornse kust- en duingebied te kunnen tegengaan.

Samenstelling van de werkgroep:

prof. dr. W. Maas te Brunssum (voorzitter, in vooroverlegfase)†

dr. J. Spaander te Bilthoven (voorzitter, in toetsingsfase)

ir. B.G. Kreiter te Putten

Ir. P. Santema te Voorburg

mw. dr. C.J.M. Sloet van Oldruitenborgh te Bennekom

prof. dr. J.H.J. Terwindt te Leusden

dr. P. de Wolf te Oosterend (Texel)

prof. mr. T.G. Drupsteen te Amsterdam (adviseur)

ir. P.G. Meyer te Vucht (adviseur)

Prof. dr. ir. A. Verruijt te Zoetermeer adviseerde de werkgroep over het consolidatiegedrag van de baggerspecie.

Secretaris van de werkgroep:

ir. R.I. Seijffers, secretariaat Commissie m.e.r. (in vooroverlegfase)

drs. J.J. Scholten, secretariaat Commissie m.e.r. (in toetsingsfase)

Initiatiefnemer: Rijkswaterstaat, directie Zeeland voor de Minister van Verkeer en Waterstaat (V&W).

Bevoegd gezag: de Minister van V&W.

Besluit: keuze Grevelingen zout of zoet volgens de Raad van de Waterstaat-procedure.

Activiteit: Na het gereedkomen van de compartimenteringsdammen (de Philipsdam en de Oesterdam) in het kader van de Deltawerken ontstaat een sterk gewijzigde waterhuishoudkundige structuur in Zeeland. Deze maakt een nadere overweging noodzakelijk van het te voeren waterhuishoudkundige beleid. De hoofdvraag is hierbij of het Grevelingenmeer zout moet blijven of zoet moet worden. De mogelijkheid van het zoet maken van het Grevelingenmeer heeft een nieuw belang, nl. de zoetwatervoorziening van de landbouw op Schouwen-Duivenland en een deel van Goeree-Overflakkee, toegevoegd aan de serie belangen die betrokken zijn bij het Grevelingenmeer. Een andere oplossing voor deze zoetwatervoorziening is een pijpleiding waardoor water rechtstreeks vanuit de Krammer, het Zoommeer of het Haringvliet kan worden aangevoerd.

Stand van zaken m.e.r.: De m.e.r. heeft op 12 mei 1982 een aanvang genomen. De werkgroep van de VCmer heeft op 6 juli 1982 het advies voor de richtlijnen ingediend. De richtlijnen zijn vastgesteld op 12 augustus 1982. De projectnota/MER is op 17 mei 1984 door de VCmer ontvangen en is van 14 juni tot en met 3 augustus 1984 door de Raad van de Waterstaat ter inzake gelegd. De einddatum voor het indienen van schriftelijke opmerkingen en adviezen is verschoven van 15 augustus tot 1 oktober 1984. Een hoorzitting is op 30 oktober 1984 in Brouwershaven gehouden. Op 30 november 1984 is het toetsingsadvies aangeboden aan bevoegd gezag. Het bevoegd gezag heeft het advies naar de Raad van de Waterstaat gestuurd met het verzoek met het advies van

de VCmer rekening te houden. Het integrale advies van de Raad van de Waterstaat is op 6 mei 1985 uitgebracht.

De Minister van Verkeer en Waterstaat heeft de voorzitter van de Tweede Kamer op 29 mei 1986 medegedeeld te hebben besloten de huidige situatie van een zout Grevelingenmeer te bestendigen. Over de aanleg van een zoetwaterleiding ten behoeve van de landbouwwatervoorziening op Schouwen-Duiveland moet nog worden beslist. De milieu-effecten hiervan en van eventuele kwel-schermen dienen nog nader te worden onderzocht. In 1988 zou eventueel met de werkzaamheden een aanvang kunnen worden gemaakt.

Samenstelling werkgroep:

prof. dr. J.I.S. Zonneveld te Zeist (voorzitter)

ir. W. van Duijvenbooden te Moordrecht

prof. dr. E.A. Huisman te Lunteren

dr. W. Joenje te Tynaarlo

prof. dr. J. Ringelberg te Putten

ir. A.G. Stroband te Bilthoven

dr. G.P. Wind te Zeist †

drs. A.J. Beintema te Doorn (adviseur)

drs. R. Verhoef te Schagen (adviseur)

Secretaris van de werkgroep: ir. R.I. Seijffers, secretariaat Commissie m.e.r.

Initiatiefnemer: Ministerie van Defensie (de dienst Gebouwen, Werken en Terreinen, directie Gelderland).

Bevoegd gezag: de Staatssecretaris van Defensie.

Besluit: vaststelling van het inrichtingsplan voor het Compagnies Oefenterrein Ginkelse Heide. Bijkomende besluiten betreffen in ieder geval de aanpassing van streekplan en bestemmingsplan.

Activiteit: Initiatiefnemer is voornemens, op basis van het Structuurschema Militaire Terreinen (deel e) een Compagnies Oefenterrein van ongeveer 1000 ha in te richten, te gebruiken en te beheren op de Ginkelse Heide en aangrenzende gebieden tussen de Oude Arnhemse weg, de spoorlijn Ede-Arnhem en rijksweg 12 ten oosten van Ede. Het Compagnies Oefenterrein zal ook gebruikt worden als Eenheidsoefenterrein en als Overig Oefenterrein, terwijl het tevens zal openstaan voor recreatief en mogelijk ander medegebruik.

Stand van zaken: De m.e.r. is op 30 oktober 1986 van start gegaan. De periode van inspraak liep tot 1 december 1986. Het advies van de Commissie m.e.r. wordt uitgebracht op 12 januari 1987, waarna de richtlijnen voor het op te stellen MER zullen worden vastgesteld door het bevoegd gezag. De verwachting is dat het MER in 1988 gereed zal zijn.

Samenstelling van de werkgroep

drs. H.G. Ouwerkerk te Emmen (voorzitter)
prof. dr. K. Bouwer te Heilige Landstichting
dr. A.M.H. Brunsting te Utrecht (adviseur)
ir. G. Gelderblom, gen. maj. b.d. te Zoetermeer (adviseur)
drs. R.H.J. Klok te Amersfoort
ir. W.A. Oosting te Leidschendam
ir. R.P.H.P. van der Schans te Bennekom

dr. J.T. de Smidt te Utrecht

dr. A.A. de Veer te Rhenen

Secretaris van de werkgroep: drs. J.J. Scholten, bijgestaan door drs.
R.L. Klerks, secretariaat Cie. m.e.r.

Milieu-effectrapportage C₂-deponie op de Maasvlakte (111)

Initiatiefnemer: AVR Chemie C.V.

Bevoegd gezag: de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer; de Minister van Verkeer en Waterstaat; Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland (als opvolger van het toenmalige Dagelijks Bestuur van het Openbaar Lichaam Rijnmond), tevens coördinerend bevoegd gezag.

Besluiten: ontheffingen en vergunningen volgens de Wet chemische afvalstoffen, Wet verontreiniging oppervlaktewateren, de Hinderwet en andere besluiten.

Activiteit: De initiatiefnemer is voornemens een deponie in te richten voor niet-verwerkbaar chemisch afval uit de zogenaamde middenklasse (C₂ volgens de indeling van de Commissie Hofman) op een nader omschreven terrein, dat gelegen is in het Zuidwestelijk deel van het haven- en industrieterrein Maasvlakte in de gemeente Rotterdam. De C₂-deponie moet in de eerste plaats een eindstation zijn voor de kleinere hoeveelheden chemisch afval, die op vele plaatsen in Nederland ontstaan en tot nu toe meestal niet op verantwoorde wijze (kunnen) worden verwerkt.

Stand van zaken m.e.r.: De m.e.r. is op 6 december 1984 van start gegaan. De werkgroep van de VCmer bracht op 1 februari 1985 haar advies uit voor de richtlijnen voor de inhoud van het MER. De richtlijnen werden vastgesteld in begin maart 1985. De Stichting Natuur en Milieu maakte mede namens enkele andere milieu-organisaties bezwaar bij de Raad van State tegen deze richtlijnen. Het bezwaar betrof de vaststelling in de richtlijnen door het bevoegd gezag dat in het MER geen locatie-alternatieven behoeven te worden uitgewerkt. Op 23 juli 1985 deed de Raad van State uitspraak en verklaarde het beroep niet-ontvankelijk met de motivatie, dat de vaststelling van richtlijnen voor het MER niet gericht is op enig rechtsgevolg en geen be-

schikking was als bedoeld in artikel 2, eerste lid van de Wet administratieve rechtspraak overheidsbeschikkingen. De vergunningaanvragen met daarbij het MER zijn op 7 november 1985 ingediend. De publicatie van het MER en de vergunningaanvragen is op 18 december 1985 bekend gemaakt. De stukken hebben van 2 januari tot en met 3 februari 1986 ter inzage gelegen. Op 16 januari 1986 is een hoorzitting gehouden in Rockanje, gemeente Westvoorne. Het toetsingsadvies van de VCmer is uitgebracht op 14 maart 1986. Medio januari 1987 worden de betreffende ontwerp-beschikkingen ter visie gelegd.

Samenstelling van de werkgroep:

dr. J. Spaander te Bilthoven (voorzitter)

F.J. Colon te Hall

prof. dr. J.H. Koeman te Wageningen

ir. A. Paape te Voorschoten

dr. R. Schilt te Hilversum

prof. ir. P. Tideman te Bennekom

dr. J.G.A. de Graaf te Rijswijk (ZH)

prof. mr. drs. M. Oosting te Zuidhorn

drs. J.B. Vos te Almere

N.B. Schomaker te Cincinnati, Verenigde Staten (adviseur in toetsingsfase)

Secretaris van de werkgroep: ir. R.I. Seijffers, secretariaat Commissie m.e.r.

Initiatiefnemer: de Dienst Ruimtelijke Ordening (DRO) van de gemeente Amsterdam.

Bevoegd gezag: de gemeenteraad van Amsterdam.

Besluit: de vaststelling van de Nota van uitgangspunten voor het bestemmingsplan Nieuw Oost.

Activiteit: Het voornemen van de gemeente Amsterdam tot de realisatie van een woningbouwlocatie in het Buiten-IJ vormt een onderdeel van de door Amsterdam ontwikkelde plannen om een oplossing te vinden voor een door de gemeente voorspelde toekomstige woningbehoefte tot aan het jaar 2000. De probleemstelling houdt in het kort in, dat volgens Amsterdam voortzetting van het huidige groeikernenbeleid alleen niet het gewenste resultaat zal hebben voor de oplossing van het woningtekort. Amsterdam tracht een oplossing van het door haar gesignaleerde probleem te bewerkstelligen door o.a. realisatie van aanvullende woningbouwlocaties op het eigen grondgebied. Amsterdam heeft de locatie Nieuw Oost aangewezen als één van die aanvullende woningbouwlocaties. De stad verwacht, dat Nieuw Oost met een aantal van ongeveer 20.000 woningen een belangrijke bijdrage kan leveren aan het opheffen van het woningtekort. In de vastgestelde richtlijnen voor het MER wordt het doel van de voorgenomen activiteit omschreven als: "het realiseren van een woningbouwlocatie in het Buiten-IJ".

Omdat in het kader van deze m.e.r. gekozen is voor een uitvoering op bestemmingsplaniveau is er geen sprake van locatie-alternatieven, maar alleen van uitvoeringsalternatieven van de woningbouwlocatie. In de richtlijnen worden deze uitgewerkt, waarbij ook mitigerende maatregelen bij deelactiviteiten worden aangegeven ter bescherming van het milieu. Bij de beschrijving van alle alternatieve oplossingen zal bijzondere aandacht worden besteed aan de noodzaak tot sanering van de brandplaats en stortplaatsen van afval op en

nabij de Diemerzeedijk, alsmede van de verontreinigingen ten gevolgen van de vroegere lozing van ongezuiverd rioolwater op het IJ-meer.

Stand van zaken m.e.r.: De m.e.r. is op 11 april 1983 van start gegaan. De werkgroep van de VCmer heeft op 9 juni 1983 geadviseerd voor de richtlijnen. De richtlijnen zijn vastgesteld op 19 juli 1983. In juni 1984 heeft de gemeente Amsterdam de Structuurschets Zeeburg openbaar gemaakt. Dit plan voor 7000 woningen kan worden gezien als een eerste fase in de ontwikkeling van het plan Nieuw Oost. In het structuurplan van Amsterdam dat in april 1986 werd vastgesteld is de locatie Nieuw Oost aangeduid als een reservering. Ten gevolge van de vertraging in het onderzoek naar de verontreinigingen rond de Diemerzeedijk is de opstelling van het MER nog niet afgerond. Een interim-rapportage zonder de gegevens van dat onderzoek werd overwogen. Aan het einde van 1986 was het onduidelijk wanneer het MER bekend gemaakt zou worden.

Samenstelling werkgroep

dr. J. Spaander te Bilthoven (voorzitter)

drs. J.A. van den Berg te Zeist

drs. W.J. ter Keurs te Voorschoten

dr. ing. A. von Meier te Nieuw Vennep

dr. H. Nieboer te Nootdorp

ir. N.P.H.J. Roorda van Eijsinga te Delft

prof. mr. J. Wessel te Oegstgeest

ir. H.S. Buijtenhek te Brielle

prof. dr. E.W. Bijker te Maassluis

ir. T.F. Risselada te 's-Gravenhage

Secretaris van de werkgroep: drs. J.J. Scholten, secretariaat Cie. m.e.r.

Milieu-invloedenrapport inzake een aardgasontzwavelingsinstallatie bij Emmen
(115)

Initiatiefnemer: de Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM).

Bevoegd gezag: de gemeenteraad van Emmen

Besluit: grondverkoop aan de NAM; tevens werden Gedeputeerde Staten van Drenthe en het Ministerie van Economische Zaken op de hoogte gehouden in verband met de vergunningen volgens de Wet Luchtverontreiniging, de Wet Geluidhinder en het Mijnreglement 1964.

Activiteit: Het aardgas, dat uit velden in Drenthe en Twente wordt gewonnen, bevat zwavel (voornamelijk in de vorm van zwavelwaterstof). Er is alle aanleiding om dit aardgas te ontzwavelen. De NAM heeft voorgesteld een ontzwavelingsinstallatie te situeren op het industrieterrein Bargermeer-Zuid bij Emmen. In het milieu-invloedenrapport zijn naast de ontzwavelingsinstallatie zelf, de huidige situatie van het milieu en randvoorwaarden, vooral beschreven de gevolgen van de luchtverontreiniging (door zwaveldioxide, stikstofoxiden, zwavelwaterstof, geur), geluidhinder, waterverontreiniging, bodemverontreiniging, de (externe) veiligheid (door giftige wolken van zwavelwaterstof e.d.) en de invloeden op het landschap (visuele aspecten), de flora, vegetaties en cultuurgewassen.

Stand van zaken m.e.r.: Het betreft geen milieu-effectrapportage volgens de procedurele en inhoudelijke vereisten van het wetsontwerp inzake m.e.r. Wel is door de VCmer zoveel mogelijk in de geest van het wetsontwerp gehandeld. Een advies voor de inhoud van het milieu-invloedenrapport is op 6 mei 1983 uitgebracht. Er zijn geen richtlijnen vastgesteld. Adviezen over de kwaliteit van het milieu-invloedenrapport zijn door de VCmer uitgebracht op 22 juni 1983 (een tussentijds oordeel) en op 24 augustus 1983 (het eindoordeel). Bij het eindoordeel zijn de resultaten van de inspraak betrokken. De

vergunningen volgens de Wet inzake de luchtverontreiniging en de Wet geluidhinder zijn op 20 december 1983 verleend. De vergunning volgens de Mijnreglement 1964 is op 30 december 1983 verleend. Tot de grondverkoop is op 6 februari 1984 besloten. Na de verlenging van de vergunningen werd hiertegen een verzoek om schorsing ingediend bij de voorzitter van de afdeling voor de geschillen van bestuur van de Raad van State. In zijn beschikking van 30 mei 1984 stelde de voorzitter als voorlopige voorziening, dat voordat de inrichting zou worden gebouwd, doch uiterlijk vóór 1 januari 1985, een aantal studies over de veiligheidsrisico's en de geluidhinder moesten worden uitgevoerd. Na voltooiing van deze studies werd met de bouw in het voorjaar van 1985 begonnen. De installatie zal eind 1987 operationeel zijn.

Nader overleg tussen initiatiefnemer en de gemeente Emmen en Schoonebeek heeft tot een zodanige aanpassing van de bedrijfsvoering door de NAM bij de oliewinning in Schoonebeek geleid, dat de uitstoot van SO_2 in het gebied ondanks een toename ervan in verband met de komst van de gasontzwavelingsinstallatie in Emmen in totaliteit aanzienlijk is teruggebracht.

Samenstelling werkgroep:

prof. dr. W. Maas te Brunssum (voorzitter) †
ir. T.F. Risselada te 's-Gravenhage
dr. ir. T. Schneider te Soest
dr. J. Th. de Smidt te Utrecht
prof. ir. M. Tels te Eindhoven
ir. P.M. Buis te Bunnik (adviseur)
prof. ir. H. Peters te Hengelo (adviseur)
prof. ir. M.J. Vroom te Wageningen (adviseur)

Secretaris van de werkgroep: ir. R.I. Seijffers, secretariaat Cie. m.e.r.

Initiatiefnemer: de raad van het Stadsgewest Breda.

Bevoegd gezag: het Dagelijks Bestuur van het Stadsgewest Breda.

Besluit: de aanwijzing van minimaal drie (sub)regionale terreinen voor geluidhinderrecreatie in het Stadsgewest Breda.

Activiteit: Het scheppen van permanente, ruimtelijke mogelijkheden voor de beoefening van de geluidhindersporten motorcross, modelvliegen en modelauto-rijden teneinde knelpunten te saneren en een stringenter beleid door het gewest en de gemeenten jegens (il)legale geluidhinderrecreatie mogelijk te maken. Hiervoor werd een haalbaarheidsonderzoek verricht, dat uit drie onderdelen bestond:

1. Inventarisatie van vraag en aanbod en analyse van de knelpunten.
2. Stapsgewijze selectie leidend tot een aantal mogelijke locaties onder vermelding van gebruikte criteria.
3. Gedetailleerd onderzoek naar de haalbaarheid van deze mogelijke locaties, waarbij minimaal drie permanente terreinen moeten worden gevonden; richtlijnen voor inrichting, beheer en exploitatie van de terreinen.

De opstelling van het MER had vooral betrekking op de onderdelen 2 en 3.

Stand van zaken m.e.r.: De m.e.r. is op 28 november 1984 van start gegaan. De werkgroep van de VCmer heeft op 22 januari 1985 haar advies voor de richtlijnen voor de inhoud van het MER uitgebracht. Dit advies werd op 1 april 1985 zonder wijziging door het bevoegd gezag vastgesteld als de richtlijnen voor het MER. Het MER werd bekendgemaakt op 30 september 1985. Na een periode van ter visielegging, die liep tot 15 november 1985 en een hoorzitting op 4 november 1985, bracht de VCmer haar toetsingsadvies uit op 13 december 1987. Het overleg in het Stadsgewest is nog niet afgerond. Dit

hangt samen met de weigering van de Gemeente die het regionale terrein binnen haar grenzen zal krijgen, medewerking te verlenen om een en ander ook werkelijk te realiseren. Het besluit voor de aanwijzing van één of meer locaties is daarom (voorlopig) opgeschort.

Verder heeft op grond van de opmerkingen die tijdens de toetsingsfase zijn gemaakt, een bijstelling van het MER plaatsgevonden. In het Eindrapport/MER, dat juli 1986 is verschenen, is in belangrijke mate tegemoet gekomen aan de punten uit het Toetsingsadvies van de Commissie.

Samenstelling van de werkgroep:

prof. dr. J.I.S. Zonneveld te Zeist (voorzitter)

ir. W. Klein te Lochem

ir. J.A.M. van der Lee te 's-Gravenhage

mr. dr. C.J.M.A. van Rooy te Eindhoven

drs. M.J.S.M. Reynen te Buurmalsen (adviseur)

Secretaris van de werkgroep: drs. A.W.J. Schaik, secretariaat Commissie mer (in vooroverlegfase) en drs. H. Huisman (in toetsingsfase).

Initiatiefnemer: het Dagelijks Bestuur van het Gewest Midden-IJssel.

Bevoegd gezag: de Raad van het Gewest Midden-IJssel.

Besluit: de aanwijzing van een locatie voor het gecontroleerd storten van huishoudelijk (en daarmee gelijk te stellen) afval, zuiveringsslib en bouwen sloopafval in het Overijsselse deel van het Gewest Midden-IJssel als uitwerking van het Provinciale Afvalstoffenplan van Overijssel.

Activiteit: Er dient een locatie te worden gekozen voor het gecontroleerd storten van voornoemde soorten afval, die vrijkomen in het Overijsselse deel van het Gewest Midden-IJssel. Ten behoeve hiervan ging begin 1984 een bijbehorend locatie-onderzoek van start, dat bestaat uit de volgende drie onderdelen:

1. Globale locatiebepaling.
2. Bepaling van een beperkt aantal voorkeurslocaties.
3. Uitwerking van de voorkeurslocaties.

De m.e.r. heeft betrekking op onderdeel 3: de uitwerking van vijf voorkeurslocaties en de milieu-effecten daarvan.

Stand van zaken: De m.e.r. is op 30 april 1984 van start gegaan. De werkgroep van de VCmer heeft op 27 juni 1984 geadviseerd over de richtlijnen. De richtlijnen werden in juli 1985 vastgesteld. Aan het einde van 1986 was het MER gereed. Het Gewest Midden-IJssel heeft het MER samen met andere relevante documenten opgezonden naar een groot aantal betrokkenen. Door middel van een persbericht in december 1986 is aangekondigd dat de inspraak en de beoordeling van het MER in januari 1987 zullen beginnen.

Samenstelling van de werkgroep:

prof. dr. W. Maas te Brunssum (voorzitter tijdens vooroverlegfase) †
prof. dr. J.I.S. Zonneveld te Zeist (tijdens toetsingsfase)
drs. A.P.H.M. Boonman te Brunssum
ir. W. van Duijvenbooden te Moordrecht
ing. J. Mertens te Tilburg
dr. A.J. Wiggers te Leersum
prof. mr. D.W.P. Ruiters te Hengelo (tijdens vooroverleg)
drs. J.A.J. Vervloet te Bennekom

Secretaris van de werkgroep: drs. J.J. Scholten, secretariaat Cie. m.e.r.

Milieu-effectrapportage Ontgrondingenplan (Beton- en metselzand) Noord-Brabant (119)

Initiatiefnemer/Bevoegd gezag: het College van Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant.

Besluit: het vaststellen van het Ontgrondingenplan voor beton- en metselzand, met name waar dit plan betrekking heeft op de aanwijzing van de toekomstige zandwinlocatie(s).

Activiteit: Ten behoeve van de landelijke voorziening voor de lange termijn - de periode 1989 tot en met 1998 - heeft de provincie Noord-Brabant een taakstelling op zich genomen van ca. 22 mln. ton beton- en metselzand. Hiervoor dienen op maximaal 5 km van groot vaarwater, één of meerdere gebieden van tesamen 200 à 220 ha gevonden te worden waar de zandwinning kan plaatsvinden. Een eerste globale selectie op basis van geologische voorkomens en harde belemmeringen had een globale aanduiding van het studiegebied opgeleverd. Een tweede afbakening met behulp van een multi-criteria analyse leverde vijf gebieden op. In het MER zullen, naast deze locatie-alternatieven, ook uitvoeringsalternatieven en de verschillende mogelijkheden voor de eindbestemming van de zandplas worden vergeleken op de respectieve milieugevolgen.

Stand van zaken: De m.e.r. is op 1 september 1986 van start gegaan. De werkgroep van de Commissie heeft op 27 oktober 1986 geadviseerd over de richtlijnen. De richtlijnen zijn in 1986 nog niet vastgesteld.

Samenstelling van de werkgroep:

prof. dr. J.I.S. Zonneveld (voorzitter)
ir. W. Cramer te Woubrugge
ir. H. Dijkstra te Zetten
drs. R.H. Kemmers te Rhenen (adviseur)
prof. ir. H.P.S. van Lohuizen te Muiden

W.A.S. van Meel te Zwolle

Secretaris van de werkgroep: drs. H. Huisman, geassisteerd door drs.
R. Klerks, secretariaat Cie. m.e.r.

Initiatiefnemer: de N.V. Luchthaven Zuid-Limburg

Bevoegd gezag: de Minister van Verkeer en Waterstaat

Besluit: wijziging van de aanwijzing van het vliegveld Beek (ook genoemd Maastricht Airport of Luchthaven Zuid-Limburg) op grond van de Luchtvaartwet, artikel 10 t/m 30.

Activiteit: Ter ontwikkeling van het vliegveld als belangrijk regionaal vrachtcentrum en als knooppunt in de expressgoederen- en pakketpostmarkt wil de initiatiefnemer een nieuwe start-/landingsbaan met een lengte van 3500 m aanleggen en gebruiken, gelegen in de richting 079°-259° rw, de zogeheten Oost-westbaan.

Naast de feitelijke aanleg van deze baan en het gebruik ervan wil de initiatiefnemer een bedrijventerrein aanleggen. De verwachting is dat de Oost-westbaan extra bedrijvigheid aantrekt en dat ook de infrastructuur zal moeten worden herzien.

Doordat bij de aanleg van de baan en het bedrijventerrein grond aan het (nu agrarisch) gebruik wordt onttrokken, is een aanpassingsinrichting voorzien.

Een complicatie in de procedure vormen de feiten, dat

- het huidige luchtvaartterrein nog niet is voorzien van een geluidzone, zoals artikel 25 van de Luchtvaartwet voorschrijft;
- het bevoegd gezag, vooruitlopend op de aanleg en het gebruik van de Oost-westbaan, toestemming heeft gegeven om het aantal nachtvluchten uit te breiden.

Stand van zaken m.e.r.: Na een eerste bekendmaking door de Rijksluchtvaartdienst op 26 mei 1986, waarin werd uitgegaan van een aangepaste m.e.r.-procedure, werd in tweede instantie gekozen voor een (vrijwel) normale m.e.r.-procedure. Dit werd op 13 juni 1986 bekendgemaakt in de Staatscourant

en andere dagbladen. In deze bekendmaking werd de status van enkele rapporten, die volgens de eerdere bekendmaking tezamen het MER zouden vormen, gewijzigd en werden de hoorzittingen, die aanvankelijk bedoeld waren ter beoordeling van dat MER, omgezet in inspraakbijeenkomsten ten behoeve van de richtlijnen van een nieuw, nog op te stellen MER.

De op 25 februari 1986 door de (toen nog Voorlopige) Commissie opgestelde 'Aanbevelingen voor de inhoud van het MER Oost-westbaan luchthaven Zuid-Limburg' kregen in de nieuwe opzet de status van een richtlijnenadvies. De richtlijnen werden op 21 augustus 1986 vastgesteld, met uitzondering van het punt geluidhinder. Aanvulling op dit punt en de omvang van het studiegebied werden op 20 november 1986 vastgesteld.

Samenstelling van de werkgroep:

drs. H.G. Ouwerkerk te Emmen (voorzitter)
dr. J.H. Ettema te Amsterdam
dr. ir. J. Hoeks te Wageningen
ir. G.J. Kleinhoonte van Os te Schiedam
dr. H. Nieboer te Nootdorp
ir. K.A.A. van der Spek te Amersfoort
dr. F. P.C. L. Tonnaer te Thorn
ir. A.J.A. Zaat te Oegstgeest (adviseur)

Bij het opstellen van de aanbevelingen was in plaats van ir. Zaat, mr. ir. A.H. Vitters te 's-Gravenhage betrokken. Deze laatste deskundige heeft zich echter uit de werkgroep teruggetrokken toen zijn werkgever werd betrokken bij de uitbreidingsplannen van het vliegveld.

Secretariaat van de werkgroep: drs. M. Odijk, ir. R. Rense en drs. J.J. Scholten, Cie. m.e.r.

Milieu-invloedenrapport inake een luchtscheidingsinstallatie en mengstation te Vilsteren (gemeente Ommen) (121)

Initiatiefnemer: de N.V. Nederlandse Gasunie.

Bevoegd gezag: het College van Gedeputeerde Staten van Overijssel (GS Overijssel), het Zuiveringschap West-Overijssel, de gemeente Ommen.

Besluiten: vergunningverlening volgens de Wet inzake de luchtverontreiniging, de Wet verontreiniging oppervlaktewater, Hinderwet, Wet geluidhinder en de Grondwaterwet. Tevens zal het bestemmingsplan van de gemeente Ommen moeten worden gewijzigd.

Activiteit: De Gasunie is van plan het compressorstation Ommen uit te breiden met een luchtscheidings- en menginstallatie voor de winning van stikstof en menging met hoogcalorisch aardgas tot aardgas van "Slochteren-kwaliteit". Het gas met afwijkende samenstelling, dat met stikstof dient te worden gemengd, is afkomstig van verschillende velden op de Noordzee en het Noorden en Oosten van het land. Met het project is ook de menging beoogd van aardgas dat vanaf 1987 zal worden geleverd door de ontzwavelingsinstallatie van de Nederlandse Aardolie Maatschappij in Emmen.

Stand van zaken m.e.r.: Het betreft geen milieu-effectrapportage volgens de procedurele en inhoudelijke vereisten van de wet. Wel heeft de VCmer aanbevelingen voor de inhoud van het milieu-invloedenrapport uitgebracht aan GS Overijssel op 4 december 1984. GS Overijssel heeft op 2 januari 1985 deze aanbevelingen vrijwel geheel met enkele aanvullingen als richtlijnen vastgesteld. De vergunningaanvraag geschiedde in april 1985 en het milieu-invloedenrapport werd in mei 1985 bekend gemaakt. De vergunningaanvraag en het milieu-invloedenrapport lagen ter inzage in mei en juni 1985. De hoorzitting vond plaats op 21 juni 1985. Het toetsingsadvies van de VCmer werd uitgebracht op 23 juli daarop. Op 5 november 1985 werden de vergunningen in-

gevolge de Hinderwet, de Wet geluidhinder, de Wet inzake de luchtverontreiniging en de Wet verontreiniging oppervlaktewater verleend door Gedeputeerde Staten Overijssel, respectievelijk het Zuiveringschap West-Overijssel. De vergunning op grond van de Grondwaterwet werd verleend op 22 april 1986. In de beschikking voor deze laatste vergunning is bepaald dat een peilbuisennet wordt ingericht voor metingen aan de grondwaterstand, te beginnen tenminste twee maanden voor het begin van de bemaling tot tenminste drie maanden na beëindiging daarvan. De vergunning inzake de wet luchtverontreiniging bevat geen voorschriften over de monitoring van de vegetatie rondom de installatie met het oog op mogelijke beïnvloeding door de afgassen. De suggestie wordt gegeven dat de initiatiefnemer en het Landgoed Vilsteren B.V. hieromtrent overleg hebben.

Samenstelling van de werkgroep:

dr. J. Spaander te Bilthoven (voorzitter)
drs. J.A. van den Berg te Zeist
ir. H.S. Buijtenhek te Deventer
dr. ing. A. von Meier te Nieuw-Vennep
dr. J.Th. de Smidt te Utrecht

Secretaris van de werkgroep: drs. J.J. Scholten, secretariaat Cie. m.e.r.

Initiatiefnemer: de Centrale Organisatie voor Radioactief Afval (COVRA) B.V.

Bevoegd gezag: de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, de Minister van Economische Zaken, de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Staatssecretaris van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.

Besluit: vergunning volgens de Kernenergiewet, artikel 15 en artikel 29 voor het voorhanden hebben van radioactieve stoffen, splijtstoffen en ertsen. Andere bijkomende besluiten betreffen een wijziging van bestemmingsplan als de gekozen locatie voor de opslag- en verwerkingsfaciliteit voor radioactief afval strijdig is met het vigerende bestemmingsplan, alsmede een bouwvergunning.

Activiteit: Initiatiefnemer is voornemens op één locatie een tijdelijke bovengrondse faciliteit te realiseren voor de opslag en verwerking van alle soorten radioactief afval dat de komende 50-100 jaar in Nederland geproduceerd zal worden. De faciliteit is in eerste instantie bedoeld ter vervanging van de huidige interim-opslag van laag- en middelradioactief afval te Petten (gem. Zijpe) en voor de opslag van (mogelijk) uit het buitenland terugkerend hoogradioactief afval, dat ontstaat na opwerking van bestraalde splijtstofelementen van de bestaande kerncentrales Borssele en Dodewaard. Daarnaast moet de faciliteit ook geschikt zijn voor de opslag van afval van nieuwe kerncentrales (tot een uitbreiding van het kernenergievermogen met 4000 MWe).

Stand van zaken m.e.r.: Het betreft een m.e.r. met een bijzonder (verlengde) procedure: opstelling en beoordeling van het MER geschieden in twee stappen (het zogenaamde locatie-onafhankelijk MER en het locatie-gebonden MER). De m.e.r. ging op 25 maart 1985 van start met een bekendmaking in de Staatscourant en enige andere dagbladen. De VCmer bracht haar advies voor richtlijnen

voor de inhoud van het locatie-onafhankelijke MER uit op 24 mei 1985. De richtlijnen voor het locatie-onafhankelijk MER werden vastgesteld in juli 1985. Het MER werd in opdracht van COVRA opgesteld door NUCON en Ecoplan, adviesbureaus te Amsterdam en Arnhem. Het werd begin november 1985 ingediend en op 12 november 1985 bekend gemaakt en ter visie gelegd tot 12 december 1985. Er werd geen hoorzitting gehouden. Het bevoegd gezag heeft het voor-nemen de openbare zitting te beleggen wanneer te zijner tijd het nog op te stellen locatie-gebonden MER ter visie zal worden gelegd. Op 24 januari 1986 bracht de VCmer haar toetsingsadvies uit over het locatie-onafhankelijk MER. Dit advies bevatte tevens aanbevelingen voor de inhoud van het locatie-ge-bonden MER. Op 24 juni 1986 stelde het bevoegd gezag de richtlijnen vast voor de inhoud van het locatie-gebonden MER. Naar verwachting wordt dat MER in de loop van 1987 ingediend en bekend gemaakt, tezamen met de vergunning-aanvraag ingevolge de Kernenergiewet.

Naast de m.e.r.-procedure bracht de Commissie Locatiekeuze Opslagfaciliteit Radioactief Afval (LOFRA) op 8 oktober 1985 een advies uit aan de Minister van VROM over locaties die uit bestuurlijk en planologisch oogpunt geschikt zouden zijn voor de faciliteit. Het advies van de Commissie LOFRA vermeldde drie locaties, te weten een locatie op het terrein van het Industrie en Havenschap Moerdijk op het grondgebied van de gemeente Klundert en twee lo-caties in de gemeente Borssele waarvan één locatie op het terrein van de N.V. PZEM. In vervolg op het advies van de Commissie LOFRA, het locatie-onafhankelijk MER en de beoordeling daarvan, besloot de minister van VROM de voorlopige keuze van een locatie over te laten aan de initiatiefnemer. De COVRA gaf daarop in juni 1986 aan een voorkeur te hebben voor een vestiging op het terrein van de N.V. PZEM te Borssele. De definitieve beslissing over de geschiktheid van deze locatie wordt pas gegeven bij het verlenen van een kernenergiewetvergunning. Daarom bepaalden de richtlijnen voor het locatie-gebonden MER dat er in dat MER locatie-onderscheidende elementen voor andere locaties aan de orde moeten komen.

Samenstelling van de werkgroep:

dr. J. Spaander te Bilthoven (voorzitter tijdens vooroverlegfase)
drs. H.G. Ouwerkerk te Emmen (voorzitter tijdens toetsingsfase voor het
locatie-onafhankelijk MER)
prof. dr. K. Aurand te Berlijn (adviseur tijdens vooroverlegfase)
dr. E.F. Blokker te Rotterdam
ir. C.J. Huyskens te Dommelen
prof. dr. J. Kommandeur te Groningen
dr. R. Schilt te Hilversum
ir. R.G. Schölvinc te Bergen (adviseur)
prof. dr. C.W. Stortenbeker te Arnhem
dr. C.A.J. Vlek te Onnen
prof. mr. J. Wessel te Noordwijk

Secretaris van de werkgroep: drs. J.J. Scholten, secretariaat van de Commissie m.e.r. Ir. R. Rense ondersteunde het secretariaat tijdens de vooroverlegfase.

Initiatiefnemer: de NV Luchthaven Eelde.

Bevoegd gezag: de Minister van Verkeer en Waterstaat.

Besluit: wijziging van de aanwijzing van het vliegveld Eelde op grond van de Luchtvaartwet (artikel 18 tot en met artikel 30).

Activiteit: In het kader van het stimuleren van de regionale ontwikkeling van het noorden des lands is de initiatiefnemer voornemens het gebruik van de luchthaven Eelde te intensiveren. Hiervoor is de verlenging van baan 05-23 in zuidwestelijke richting van 1800 m tot 2500 m een essentieel onderdeel. Naast de baanverlenging is een aantal voorzieningen en maatregelen noodzakelijk in verband met het gebruik van de geïntensiveerde luchthaven door grotere vliegtuigen en dus grotere aantallen passagiers en hoeveelheden vracht.

Stand van zaken m.e.r.: De m.e.r. is op 20 mei 1985 van start gegaan met de ter visie legging van een informatienota over de voorgenomen activiteit. De bekendmaking in de Staatscourant en andere dagbladen vond plaats op 31 mei 1985. De VCmer bracht haar advies voor de richtlijnen voor het MER uit op 15 juli 1985. De richtlijnen werden vastgesteld op 21 augustus 1985. In april 1986 is een concept-MER verschenen. Naar verwachting vindt het bestuurlijk overleg in het kader van de luchtvaartwet in januari 1987 plaats. Het MER zal naar verwachting in februari 1987 gereed komen.

Samenstelling van de werkgroep:

drs. H.G. Ouwerkerk te Emmen (voorzitter)
prof. ir. L.J. Brassier te De Lier
dr. ir. J. Hoeks te Wageningen (adviseur)
ir. W. Klein te Lochem
W.A.S. van Meel te Zwolle (adviseur)

mr. ing. A.H. Vitters te 's-Gravenhage (adviseur)
prof. ir. J. Volmuller te Driebergen
prof. dr. J.D. van der Waals te Haren

Secretaris van de werkgroep: Tot begin juni 1985 trad drs. A.W.J. van Schaik op als secretaris van de werkgroep. Daarna verrichtte ir. R. Rense de secretariaatswerkzaamheden.

Toetsing Milieu-rapport "Zusammenfassende Umweltuntersuchung zum Dollart-hafenprojekt Emden" (126)

Initiatiefnemer voor het opstellen van het Duitse milieu-rapport: de Landes-regierung van Niedersachsen.

Bevoegd gezag: Regering en parlement van de Bondsrepubliek Duitsland.

Besluit: goedkeuring van het Samenwerkingsverdrag Eems-Dollard en beschikbaar stellen van kredieten voor de bouw van de Dollardhaven.

Initiatiefnemer voor de toetsing van het milieu-rapport, als ware artikel 7 van de EEG-richtlijn inzake de milieu-effectrapportage van kracht: de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.

Activiteit: Het Dollardhavenproject beoogt in eerste aanleg een vermindering van het baggerwerk, dat nodig is om de toegang van de Emdershaven op diepte te houden. Een tweede reden voor de plannen is gelegen in het scheppen van gunstige voorwaarden voor de regionale ontwikkeling en vervanging van de oude zeesluis. Aangezien deze werken plaats zouden vinden op "betwist gebied" en hiervoor volgens het Nederlandse standpunt het Eems-Dollardverdrag uit 1960 ontoereikend was, is een aanvullend verdrag opgesteld, dat in 1984 is ondertekend door de Nederlandse en West-Duitse regeringen. Ten behoeve van de ratificering van dit verdrag in de Bondsdag is in opdracht van de deelstaat Nedersaksen de "Zusammenfassende Umweltuntersuchung zum Dollart-hafenprojekt Emden" opgesteld. Op 14 november 1985 werd het Samenwerkingsverdrag door de Bundestag en op 20 december van hetzelfde jaar door de Bundesrat goedgekeurd. Na overleg tussen de betrokken ministeries in beide landen is het milieu-rapport ter hand gesteld van de Nederlandse regering ten behoeve van de eerder genoemde consultatieprocedure. Het milieu-rapport is daarnaast, tezamen met het toetsingsadvies van de Commissie toegezonden aan de Tweede Kamer met het oog op de ratificatieprocedure van het verdrag.

Het Dollardhavenproject bestaat uit de afsluiting van het Emder Vaarwater en de bouw van twee sluizen, waardoor een negen km lange, getijvrije haven ontstaat en een omleiding van de Eems door de Dollard van 21 km lengte voor het scheepvaartverkeer naar de boven-Eems. Door de berging van de vrijkomende baggerhoeveelheden en de nieuwe Eemsomleiding gaat ca. 800 ha wadoppervlak verloren.

Stand van zaken: De toetsingsprocedure van het Duitse milieu-rapport is 21 oktober 1985 van start gegaan en op 11 februari 1986 is het advies aan de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer uitgebracht. Op 14 augustus 1986 verzocht de Minister van VROM de Commissie om een reactie op het commentaar op het Toetsingadvies dat van de Duitse opstellers van het milieu-rapport werd ontvangen. Op 19 augustus werd dit nader advies, getiteld "Reactie op de Stellungnahme zum Prüfbericht" , aan de Minister uitgebracht. Als bijlage bij de "Nota naar aanleiding van het eindverslag" werd de 'reactie' op 18 november 1986 aan de Tweede Kamer toegezonden. In de BRD stagneert de besluitvorming over het project. De Minister van financiën van de Bondsregering heeft zich in het "Sachstandsbericht zum Dollarthafen" dat aan de Bondsdag is toegezonden kritisch uitgelaten over het project en hiervoor op de meerjarenbegroting tot 1990 geen gelden gereserveerd. In het Nederlandse parlement zal naar verwachting begin 1987 de afronding van de behandeling van het Samenwerkingsverdrag plaatsgrijpen.

Samenstelling van de werkgroep:

dr. J. Spaander te Bilthoven (voorzitter, tot mei 1986)
dr. H. Cohen te Bilthoven (voorzitter, na mei 1986)
prof. dr. ir. E.W. Bijker te Maassluis
dr. F. Colijn te Groningen (adviseur)
ir. J.C.H. Drost te Hellevoetsluit
dr. P. Hagel te IJmuiden
mr. drs. J.H. Jans te Groningen (adviseur)
drs. J. Kuijpers te Berkel en Rodenrijs (adviseur)
prof. dr. P. Nijkamp te Hilversum

prof. dr. J.H.J. Terwindt te Leusden

prof. dr. ir. A. Verruijt te Zoetermeer (adviseur)

Secretaris van de werkgroep: drs. H. Huisman, daarbij ondersteund door drs.
R. Klerks en ir. R.I. Seijffers, secretariaat Commissie m.e.r.

Milieu-effectrapportage Rijksweg 57 op Walcheren (131)

Initiatiefnemer: de directie Zeeland van Rijkswaterstaat voor de Minister van Verkeer en Waterstaat (V&W).

Bevoegd gezag: de Minister van Verkeer en Waterstaat.

Besluit: de beslissing over de wenselijkheid van de aanleg van Rijksweg 57 op Walcheren (Veersedam-Middelburg) en de vaststelling van de projectnota.

Activiteit: De voorgenomen activiteit betreft de aanleg van het gedeelte van Rijksweg 57 op Walcheren tussen de Veersedam en de A58. In het structuurschema Verkeer en Vervoer 1981 en in het Rijkswegenplan 1984 is rijksweg 57 opgenomen als onderdeel van het hoofdwegennet. Rijksweg 57 vormt de verbinding tussen rijksweg 15 ter hoogte van Brielle en rijksweg 58 in de omgeving van Middelburg. Rijkswaterstaat verwacht dat de openstelling van het gedeelte van rijksweg 57 over de Oosterschelde stormvloedkering aan het einde van 1987 een verkeersstroom op Walcheren zal genereren, die tot problemen kan leiden voor de capaciteit van het provinciale wegennet tussen Vrouwenpolder en Middelburg. De oplossing wordt gezocht in de verdere aanleg van Rijksweg 57 op Walcheren.

Stand van zaken: De m.e.r. is op 3 november 1986 gestart met een Raad van de Waterstaat procedure. De periode van inspraak liep tot 6 december 1986. Het advies van de Cie. m.e.r. wordt uitgebracht op 12 januari 1987, waarna de richtlijnen voor het op te stellen MER zullen worden vastgesteld door het bevoegd gezag.

Samenstelling van de werkgroep;

prof. dr. J.I.S. Zonneveld te Zeist (voorzitter)

ir. B.N. de Koning te Rhoon

prof. dr. ir. F.M. Maas te Breda

dr. ing. A. von Meier te Nieuw Vennepe

drs. J. W. Stellingwerff te Boskoop
drs. J.A.J. Vervloet te Bennekom
drs. G. van Wirdum te Wijk bij Duurstede

Secretaris van de werkgroep: drs. J.J. Scholten, secretariaat Commissie
m.e.r.

Milieu-effectrapportage Rijksweg 16 bij Rotterdam (Overschie-Kralingseplein
(132)

Initiatiefnemer: de directie Zuid-Holland van Rijkswaterstaat, voor de Minister van Verkeer en Waterstaat (V&W)

Bevoegd gezag: de Minister van V&W.

Besluit: vaststelling van het tracé volgens de Raad van de Waterstaat-procedure.

Activiteit: V&W gaat een studie verrichten naar de wenselijkheid van verbreding van de A16 tussen het Kralingseplein en het Terbregseplein omdat na verbreding van de Brienoordbrug de capaciteit van dit gedeelte mogelijk maatgevend wordt voor de doorstroming door de Brienoordcorridor. Ter ontlastening van de noordtangent van de ruit rondom Rotterdam (de A20) wordt gedacht aan een nieuw stuk van de A16 tussen het Terbregseplein en Overschie in Rotterdam. Op 25 november 1986 is de Raad van de Waterstaat-procedure gestart met daarin opgenomen de m.e.r. Op ca. 21 januari 1987 zal de Commissie advies uitbrengen over de richtlijnen voor de inhoud van het MER.

Samenstelling van de werkgroep:

dr. H. Cohen te Bilthoven (voorzitter)
ir. G.J. Heij te Driebergen
ir. P. de Kiewit te Soest
ir. W.A. Oosting te Leidschendam
drs. S.P. Tjallingii te Gouda
dipl. ing. K.P. Vollmer te Bodegraven

Secretaris van de werkgroep: ir. R.I. Seijffers, secretariaat Commissie m.e.r.

Al doende leert m.e.r.

Rede van dr. J. Spaander op 13 mei 1986, ter gelegenheid van de installatie van de Commissie voor de milieu-effectrapportage.

Mijnheer de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, mijnheer de Minister van Landbouw en Visserij, geachte aanwezigen!

In 1981 bij de indiening van het wetsvoorstel m.e.r. bij de Tweede Kamer werd overeengekomen, dat ter voorbereiding op de wettelijke regeling, alvast voor bepaalde initiatieven, voornamelijk van de rijksoverheid, de regels van het wetsvoorstel op vrijwillige basis zouden worden toegepast. Al doende leert men!

In dit interim-beleid kon het wetsvoorstel in de praktijk worden getoetst en kon nader inzicht worden verkregen in de wijze van uitvoering van m.e.r. Het accent lag dus op het verkrijgen van de nodige ervaring om als het ware bij het van kracht worden van de wet een vliegende start te kunnen maken. Hiertoe werd ook reeds de Commissie voor de milieu-effectrapportage ingesteld, zij het dat daar nog het begrip "Voorlopig" aan werd toegevoegd.

Op 15 december 1981 werd de VCmer geïnstalleerd door Mw. Lambers-Hacquebard, de toenmalige Staatssecretaris van Volksgezondheid en Milieuhygiëne en de heer de Boer, de toenmalige Staatssecretaris van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk en werd aan dr. Spaander het voorzitterschap toevertrouwd.

In feite was het verkrijgen van praktische ervaring met m.e.r. al begonnen in de periode voorafgaand aan het interim-beleid, toen tussen 1977 en 1979 proefnemingen met m.e.r. plaatsvonden. In die periode werden in totaal een tiental milieu-effectrapporten opgesteld en getoetst op volledigheid en kwaliteit door toetsingspanelen van onafhankelijke deskundigen, die onder leiding van dr. Spaander en prof. Zonneveld stonden. De ervaringen uit deze proefnemingen, waaronder het belang van een onafhankelijke toetsing, werden verwerkt

in de opzet van het wetsvoorstel.

Gaf het interim-beleid de wetgever de gelegenheid de m.e.r.-regeling in haar totaliteit te toetsen, het stelde de VCmer in staat de grenzen van haar adviserende taak af te tasten.

De hoofdtaak van de Commissie is kwaliteitsbewaking. Op basis van (haar) deskundigheid en onafhankelijkheid dient de Commissie een inhoudelijke beoordeling te geven van het milieu-effectrapport (MER). De Commissie is niet geroepen om een oordeel uit te spreken over de aanvaardbaarheid van een activiteit of voornemen; daarmee zou de Commissie in de bevoegdheden van het openbaar bestuur treden. Daarnaast zal de Commissie erop moeten toezien dat het MER is toegesneden op de besluitvorming. In dit spanningsveld tussen inhoudelijk informeren en beleidsmatig adviseren moet de Commissie balanceren en overeind blijven. Toch heeft de Commissie zich in de afgelopen 4,5 jaar in haar adviezen niet strikt kunnen beperken tot de inhoudelijke milieu-aspecten. Het milieu staat immers niet geïsoleerd van de overige belangen in de samenleving. Wanneer bepaalde bestuurlijke verhoudingen het zicht op het milieu-belang naar de mening van de VCmer hinderden, heeft de Commissie tenslotte niet gearzeld deze te signaleren, waarmee zij aan de grens van haar taakopdracht kwam. Een goed voorbeeld hiervan zijn de opmerkingen van de Commissie over het ontbreken van een totaal ruimtelijk plan voor de Maasvlakte terwijl daar verschillende afvalverwerkings faciliteiten worden geprojecteerd. In de adviezen over de berging van baggerspecie en het niet-verwerkbaar chemisch afval wees de Commissie hierop. In de afzonderlijke besluitvormingsprocessen over verschillende activiteiten op de Maasvlakte werd naar het oordeel van de Commissie, mede door dit gebrek aan een ruimtelijk plan, onvoldoende rekening gehouden met de totaliteit van de milieu-gevolgen.

Het interim-beleid kwam maar langzaam op gang. In totaal zijn in de ruim vier jaar van het interim-beleid slechts twaalf m.e.r.'s gestart en heeft de Commissie negentien adviezen uitgebracht. Bij deze twaalf werd niet in alle gevallen de volledige procedure van het wetsvoorstel gevolgd: in drie gevallen kan eigenlijk helemaal niet van een volledige m.e.r. worden gesproken. Bovendien hadden bijna al deze m.e.r.'s betrekking op projecten op het uitvoeringsniveau, en gaat

alleen de m.e.r. over de vraag of de Grevelingen zout zou moeten blijven of zoet zou moeten worden meer de richting op van een m.e.r. op beleidsplanniveau. Opvallend is verder dat van de vier m.e.r.'s die mevr. Lambers bij de installatie van de VCmer als eerste op onze agenda plaatste, slechts één daadwerkelijk is afgerond: de berging van baggerspecie, de zogeheten Slufterdam. Van de andere drie is de tweede oeververbinding Nieuwe-Waterweg nog steeds onderweg en is de landinrichting inmiddels onder politieke druk van het "groene front" buiten de m.e.r.-plicht gebracht. De militaire oefenterreinen zitten nog steeds in de pijplijn. De vraag is gewettigd of sommige van de destijds aangemelde projecten op dat moment wel voldoende rijp voor besluitvorming waren. Andere projecten, die zeker aan het begrip 'belangrijk nadelige gevolgen voor het milieu' voldeden zijn daarentegen zonder m.e.r. tot stand gekomen. De keuze bij de aanleg van de A-73 tussen de twee alternatieve tracé's respectievelijk oostelijk en westelijk van de Maas, had zich zeer goed voor een m.e.r. geleend. Initiatiefnemers hebben dus kansen laten liggen. Toch is het interim-beleid een waardevolle periode geweest.

De projecten die in de interim periode aan bod kwamen verschilden sterk, zowel wat betreft aard en omvang als de bestuurslaag, waarop het besluit moest worden genomen. Deze grote diversiteit had zowel voor- als nadelen. Het relatief kleine aantal m.e.r.'s laat uiteraard het trekken van algemene conclusies nog niet toe, maar de Voorlopige Commissie heeft er wel haar aanpak en werkwijze uit kunnen ontwikkelen en naar ik stellig verwacht de definitieve Commissie een goede startpositie verschaft.

De bijdrage van de Commissie is mensenwerk. De in de wet nuchter omschreven stappen van het m.e.r.-proces moeten gehanteerd kunnen worden door alle betrokken partijen. De Commissie heeft steeds de initiatiefnemers en het bevoegde gezag ten dienste willen staan met haar ervaring en kennis. Het doet mij dan ook genoeg uit een binnenkort te verschijnen Evaluatie-studie over het interim-beleid van het bureau Haskoning te kunnen lezen dat over het algemeen alle betrokkenen de steun - ook in procedurele zin - van de Commissie als positief hebben ervaren. De Commissie werd als een zelfstandig, kundig en kritisch gezelschap gekwalificeerd. Onafhankelijkheid en deskundigheid op praktische wijze in de adviezen verwoord, zo heeft de

Voorlopige Commissie gewerkt.

Enkele ervaringen uit ons werk wil ik niet onvermeld laten. Hoewel het bij het interim-beleid zou moeten gaan om een volledige toepassing van het wetsvoorstel, werd de Commissie regelmatig geconfronteerd met de wens van verkorte of anderszins afwijkende procedures. De Commissie heeft voortdurend op de bezwaren daarvan gewezen o.a. in haar jaarverslagen. De verkorting frustreert meestentijds het vooroverleg; dat is de fase van het opstellen van de richtlijnen, voor de inhoud van het MER waarin een nauwkeurige afgrenzing van de problematiek dient plaats te vinden en de alternatieven worden ontwikkeld en geselecteerd. De vooroverleg-fase, door de Amerikanen 'scoping' genoemd, is voor het welslagen van de hele m.e.r.-operatie van het grootste belang. Het in een zo vroeg mogelijk stadium naar voren halen van de werkelijk belangrijke aspecten, wanneer er nog tijd bestaat voor het vinden van geschikte oplossingen, is van doorslaggevende betekenis. Wanneer eenduidige richtlijnen voor het opstellen van het MER ontbreken, missen de Commissie - maar ook anderen - een belangrijk instrument in de toetsingsfase wanneer het MER is gemaakt. Uiteindelijk werd in de bedoelde projecten door de Commissie een weg gevonden om het bevoegd gezag aanbevelingen voor de inhoud van het rapport te geven. Aldus gelukte het bij die verkorte procedures alsnog het bezwaar van het ontbreken van het vooroverleg te overkomen. De wens van verkorte procedures vloeit veelal voort uit de angst dat de m.e.r. nieuwe vertragingen in de besluitvorming met zich mee zal brengen. De Commissie heeft geen voeding gegeven aan deze vrees en haar adviezen steeds binnen de wettelijk gestelde termijnen uitgebracht. Het zou overigens wel eens zo kunnen zijn dat procedures met de m.e.r. soepeler gaan verlopen en tijdwinst wordt geboekt!

Bij het vooroverleg is gaandeweg de 'startnotitie' een steeds grotere rol gaan spelen. Zo'n startnotitie opgesteld door de initiatiefnemer houdt de hoofdlijnen in van een voornemen. Een dergelijk stuk is bij de openbare bekendmaking van het voornemen van groot belang gebleken voor de inspraak en advisering over de richtlijnen. De wet geeft de ministers van VROM en LenV de mogelijkheid deze notitie te formaliseren. Met het interim-beleid is

daarmee voldoende ervaring opgedaan. In haar jaarverslag over 1985 heeft de VCmer enkele suggesties neergelegd over de inhoud van dergelijke startnotities.

Dan kom ik tot de reikwijdte van de m.e.r.; dat wil zeggen: wat is te verstaan onder het begrip milieu-gevolgen? Ook in dat opzicht heeft de Commissie veel lering geput uit het interim-beleid. De studie over de mogelijke woningbouwlocatie Amsterdam-Nieuw Oost leerde dat bij milieu-effecten niet alleen gekeken moet worden naar de gevolgen van de activiteit voor de omgeving, maar ook omgekeerd. Secundaire gevolgen en afgeleide activiteiten behoren ook tot de m.e.r. In dit specifieke geval ging dit om de vergroting van de recreatiedruk op het IJ-meer als gevolg van de realisatie van een grote woningbouwlocatie in het Buiten-IJ.

De vestiging van een aardgasontzwevelings installatie in Emmen leerde dat m.e.r. zich ook uitstrekt tot de directe gevolgen van milieu-verontreiniging voor de productie en producten van industriële en agrarische activiteiten. De inschakeling van de Commissie heeft in dit geval als neven-effect gehad, dat het aanvankelijke verzet tegen de installatie van de NAM door de objectiverende en onafhankelijke inbreng van de Commissie wegebde en uiteindelijk een positief besluit kon worden genomen door de Gemeenteraad.

In de m.e.r. opslag en verwerking van radioactief afval kwam het aspect risico-beleving als milieu-effect aan de orde maar niet uit de verf, zowel bij deze m.e.r. als bij die over de deponie van chemisch afval konden de tarieven voor de aanlevering van het afval in de toetsingsadviezen van de Commissie niet buiten beschouwing blijven vanwege hun rechtstreekse invloed op de te verwachten milieu-effecten.

Bij de berging baggerspecie is naar voren gekomen, dat m.e.r. op duidelijke wijze het milieu-belang kan inbrengen in de besluitvorming zonder dat dit vertraging oplevert. Verder bleek bij de beoordeling van het MER dat niet alle alternatieven van evengroot belang waren. Tijdens het vooroverleg was dit al aan het licht gekomen, maar dit leidde er toen niet toe het aantal alternatieven bij het vaststellen van de richtlijnen te beperken.

De locatie voor de C2-deponie was door eerder genomen besluiten niet meer aan de orde, terwijl zeker voor de langere termijn bij permanente

deponie de locatie-keuze een van de meest wezenlijke keuze-elementen blijkt te zijn.

De Commissie moest helaas regelmatig vaststellen dat de alternatieven qua diepgang en uitgebreidheid veelal niet gelijkwaardig waren uitgewerkt. Juist alternatieven vormen het hart van de m.e.r.-procedure. Ik onderstreep dat in het vooroverleg tot een goede afbakening en formulering van de alternatieven moet worden gekomen. Er hebben zich in de praktijk ook situaties voorgedaan dat gedurende het opstellen van het MER sommige van de aanvankelijk gestelde alternatieven afvielen, terwijl er nieuwe opdoemden. De Commissie pleit ervoor dat het in overleg met bevoegd gezag en de opstellers/initiatiefnemer mogelijk moet zijn om tot een tussentijdse flexibele aanpassing van de richtlijnen te komen. Het mag niet zo zijn dat de initiatiefnemer deze verandering op eigen gezag onderneemt, want dat veroorzaakt ernstige problemen bij de toetsing. Ook zal de initiatiefnemer bij het bevoegd gezag moeten nagaan of haar interpretatie van de richtlijnen bij de uitwerking van het MER juist is.

De Commissie heeft steeds grote aandacht besteed aan de inspraakresultaten en de inbreng van de wettelijke adviseurs. Het verwerken van inspraakresultaten is alleen vruchtbaar, wanneer de Commissie hierover op tijd de beschikking krijgt. Het is aan bevoegd gezag om te zorgen, dat insprekers tijdig toegang krijgen tot de ter visie gelegde documenten. Hieraan mag niet worden getornd omdat het niet alleen de rechten van de insprekers aantast, maar ook het werk van de Commissie schaadt.

Over nog maar drie projecten waarbij de m.e.r.-procedure geheel of gedeeltelijk werd gevolgd is een besluit genomen. De bouw van de ontzwavelingsinstallatie in Emmen is in uitvoering en morgen (14 mei) wordt ook begonnen met de aanleg van de Slufterdam. Met de nazorg of evaluatie achteraf kon nog maar weinig ervaring opgedaan worden. Toch wil ik op voorhand stellen dat de nazorg een zeer belangrijk element in de m.e.r.-procedure is. Door monitoring kunnen de werkelijke omvang van de veranderingen in het milieu worden vastgesteld en getoetst aan de in het m.e.r. voorspelde gevolgen. Dit vinger aan de pols houden is niet alleen belangrijk om alsnog te kunnen ingrijpen

als onzekerheden door het bevoegd gezag verkeerd zijn ingeschat, maar ook voor de informatie aan het publiek.

Hier ligt een belangrijk werkterrein voor de nieuwe Commissie. Zo ergens, dan geldt hier: al doende leert m.e.r!

Nu aan het werk van de Voorlopige Commissie een eind is gekomen, wil ik u, heren Ministers hierbij ons jaarverslag over 1985 aanbieden, waarbij ik de wens uitspreek dat de Commissie onder voorzitterschap van dr. H. Cohen enig nut zal kunnen hebben van het voorbereidende werk, dat wij met de Voorlopige Commissie hebben verricht. Het presidium en de vele leden van de Voorlopige Commissie hebben steeds weer met enthousiasme en met grote inzet aan het werk in de werkgroepen deelgenomen. En zonder de voortdurende steun en inventiviteit van het secretariaat zou het niet gelukt zijn het punt te bereiken waar we nu zijn aangeland.

Ik betuig allen mijn hartelijke dank voor hun aandeel en wens de nieuwe m.e.r.-Commissie veel succes!

MER-Commissie Keurmerk voor de m.e.r.

Toespraak van de Voorzitter van de Commissie voor de milieu-effectrapportage, dr.H.Cohen, ter gelegenheid van de installatie van de Commissie op 13 mei 1986.

Mijnheer de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, mijnheer de minister van Landbouw en Visserij, geachte aanwezigen!

Op de brug van het schip van de Commissie voor de milieu-effectrapportage zal ik de m.e.r.-zee gaan bevaren onder de vlag van "MER-Commissie Keurmerk voor de m.e.r."

Onder deze vlag zal de Commissie voor het milieu-belang een brug willen zijn tussen wetenschap, techniek en samenleving.

Als voorzitter van deze Commissie van onafhankelijke deskundigen, zie ik er een persoonlijke uitdaging in om het werk van de Voorlopige Commissie verder uit te bouwen. Waar mogelijk zal ik trachten de toegevoegde waarde en produktiviteit van de Commissie nog te verbeteren, opdat zij ook in de toekomst aan de in haar gestelde verwachtingen voldoet.

Een besluitvormingsproces ondersteund met m.e.r. heeft uiteraard niet alleen een wetenschappelijke invalshoek. Andere maatschappelijke factoren, zoals economische, sociale en daardoor politieke, spelen ook een rol van grote betekenis. Naar mijn mening kan de Commissie als onafhankelijk adviserend orgaan een belangrijke brugfunctie vervullen op de raakvlakken tussen het (technisch) wetenschappelijk deel van de maatschappij en de maatschappelijke besluitvorming.

Vanuit haar positie zal de Commissie er allereerst voor moeten zorgen, dat de wetenschappelijke kwaliteit van de informatie die via m.e.r. wordt aangedragen op een hoog peil staat. De inbreng van de deskundigen van de Commissie dient plaats te vinden naar de stand van wetenschap en techniek. Dit houdt ook de nuchtere constatering in,

dat de Commissie niet alle wijsheid "in pacht" heeft. Zij bezit geen monopolie-positie, want in de afgelopen jaren is veel milieu-expertise opgebouwd bij allerlei overheids- en particuliere instanties. Daarvan wordt goed gebruik gemaakt. Het zal daarom, naar ik hoop, slechts sporadisch nodig zijn dat de Commissie een krachtig tegenwicht moet vormen tegen krachten die milieu-effectrapportage willen gebruiken om naar oplossingen toe te praten, die slechts eenzijdige belangen dienen. De opstellers van rooskleurige beschrijvingen van de te verwachten milieu-effecten van voornemens ("sweetheart statements"), zullen zich per definitie aan eigen doornen verwonden. Gelukkig komen dergelijke situaties in calvinistisch Nederland niet op grote schaal voor.

De Commissie kan in omgekeerde zin ook het hare bijdragen aan het behoeden van initiatiefnemers voor willekeur door het bevoegd gezag. Waar derden onnodige, niet-relevante details vragen en waar overheidsinstanties - om zich in te dekken tegen onzekerheden en kritiek - onmogelijke eisen stellen, kan de Commissie evenzeer bemiddelend optreden.

De leden van een werkgroep die in een specifiek geval namens de Commissie zullen optreden, dienen zich in te leven in de vraag wat voor de betreffende besluitvorming als wezenlijke (milieu-)informatie is te beschouwen. Haar adviezen dienen zich tot de hoofdlijnen te beperken. De Commissie zou als het ware in de huid van de besluitvormer moeten kruipen om goed te kunnen bepalen welke informatie cruciaal is. De adviezen moeten inhoudelijk van aard zijn en alleen de milieu-aspecten betreffen. De Commissie mag zich daarbij niet uitspreken over de aanvaardbaarheid van het voornemen. Commissie ga niet op de stoel van de beslissende overheden zitten! Deze boodschap komt mij als juist voor. De Commissieleden moeten daarbij echter wel het gevoel behouden dat zij aan zinnige zaken meewerken. Het kan toch niet de bedoeling zijn, dat alleen wordt nagegaan of het huiswerk goed is gedaan door de opstellers van een milieu-effectrapport (MER).

Wanneer de Commissie de hardnekkige indruk opdoet dat door bijvoorbeeld bepaalde politieke stellingnames het doel van een voornemen eenzijdig dreigt te worden benaderd en het zicht op het milieu-belang bij voorbaat zal worden beperkt, dan zal de Commissie

niet nalaten dat te signaleren. De grote lijnen van het milieu-belang mogen niet door een beperkte, nauwe afgrenzing van de projecten uit het oog worden verloren.

Ook als naderhand wordt afgeweken van de afspraken hoe de procedurele elementen van m.e.r. worden ingepast in de te volgen procedure dient de Commissie dat te signaleren, tenzij de wijzigingen op gegronde redenen zijn doorgevoerd en daarbij het milieu-belang niet in het gedrang komt.

Het is zelfs niet uitgesloten, dat de Commissie wel eens zal moeten besluiten niet gebruik te maken van de geboden gelegenheid advies uit te brengen. Ik denk aan de mogelijkheid waarbij het evident is dat m.e.r. toegepast zou worden als een doekje voor het bloeden. Dit omdat de besluitvorming over een activiteit reeds zo ver is gevorderd, voorgekookt is, dat de Commissie in wezen alleen nog maar voor een goedkeuring achteraf dreigt te worden misbruikt. In die gevallen zou de Commissie mijns inziens, voor deze 'eer' moeten bedanken. De samenleving heeft recht op een serieus nemen van de milieu-aspecten van een ingrijpende activiteit en op een open benadering en zorgvuldige aanpak daarvan. Niemand zit in onze tijd nog te wachten op "rituele dansen".

Gelet op de gedachte werkingssfeer van m.e.r. zal de Commissie in de loop van de tijd heel wat verschillende overheidsinstanties als adviseur bijstaan. Maar ook andere kringen in het bestuurlijke, maatschappelijke, en wetenschappelijke vlak zullen met de Commissie in een werkrelatie komen te staan. In het gehele m.e.r.-proces zijn de wisselwerkingen tussen de betrokkenen van groot belang. Daarbij moeten de informele contacten feitelijke inhoud geven aan de formeel-procedurele onderdelen van het m.e.r.-proces.

Ik reken het derhalve tot mijn taak zowel de formele als de informele contacten verder uit te bouwen. Dit betekent, dat alle betrokkenen, voor zover mogelijk en binnen het mandaat van de Commissie, op onze inzet en hulp kunnen rekenen. De Commissie op haar beurt mag verwachten, dat zij gevoed wordt met signalen en informatie die zij voor haar functioneren nodig heeft. Ik denk hierbij ook aan het tijdig signaleren van een op handen zijnde start van een m.e.r. De ministeries van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en Landbouw en Visserij met hun provinciale en regionale takken van

dienst kunnen de Commissie daarbij helpen.

Vanuit een geloofwaardige, onafhankelijke en deskundige positie kan de Commissie een katalyserende dan wel modererende functie vervullen. De Commissie dient daartoe niet alleen een zo hoog mogelijke wetenschappelijke kwaliteit als richtsnoer te nemen en onpartijdig te blijven maar ook een scherp oog en oor te hebben voor wat redelijkerwijs praktisch mogelijk is. De Commissie zal er echter niet aan kunnen ontkomen om op verantwoordelijke wijze regelmatig de rek in het grensgebied tussen het haalbare en het wenselijke op de proef te stellen.

Indien de Commissie haar werk richt op objectief realisme en de bruikbaarheid van haar adviezen, dan verwerft zij zich vanzelf een goede naam en daarmee ook een goede pers als keurmerk voor het m.e.r.-proces.

Haar standplaats Utrecht is symbolisch voor de centrale en onafhankelijke plaats van de Commissie bij m.e.r.: in het hart van het Nederlandse milieu, gemakkelijk te bereiken, voor een ieder toegankelijk en op afstand van het "Haagse" politiek gebeuren.

Milieu-effectrapportage en zeker ook de Commissie voor de m.e.r. zijn in Nederland nog weinig ingeburgerde begrippen. Vooral aan het begin van een m.e.r. zal, mijns inziens, aan andere betrokkenen nog wat meer duidelijk moeten worden gemaakt wat de Commissie wel en niet voor hen kan betekenen.

Het genoeg en de eer betrokken te zijn bij het aandragen van passende oplossingen voor belangrijke maatschappelijke milieu-problemen, zal de voornaamste beloning zijn voor de leden van de Commissie. Zij moeten binnen de vrij krappe termijnen van de voorgeschreven procedure zo gekwalificeerd mogelijke adviezen zien klaar te stomen. In de gesprekken met deskundigen, die tijdens het interim-beleid bij m.e.r.-projecten betrokken zijn geweest, worden desalniettemin voor het overgrote deel positieve geluiden gehoord. Voor hen allen bleek het meewerken aan een m.e.r. een nuttig en ook persoonlijk verrijkend leerproces te zijn geweest.

Ik heb de ervaring, dat aldoende, stapje voor stapje, vaak grenzen worden verlegd en soms een doorbraak plaatsvindt. Ik hoop dat dit ook

bij m.e.r. - vooral bij het milieu-bewust zijn - het geval zal zijn. Door samen eerst op systematische wijze te bezinnen eer te beginnen, kan worden voorkomen dat we later spijt krijgen van kortzichtige acties. Men moet zich wel realiseren dat wij het steeds zullen moeten doen met de stand van de (milieu-)kennis van het ogenblik. Met onzekerheden zal steeds bewust en behoedzaam moeten worden omgegaan. Milieu-effectrapportage is natuurlijk geen wondermedicijn voor alle milieu-kwalen. Maar aldoende leert m.e.r., zo heeft mijn voorganger Spaander net al opgemerkt.

Mijn ervaring is dat een behulpzame opstelling vaak zeer gewaardeerd wordt. In het kader van m.e.r. is hierbij bijvoorbeeld te denken aan het meedenken door het secretariaat van de Commissie over hoe een m.e.r. uitgevoerd zou kunnen worden, aan het geven van toelichting op haar adviezen en ook aan het verschaffen van bruikbare informatie indien de Commissie daar althans over beschikt. Dit alles is mogelijk vanwege haar positie en de ervaringen als gemeenschappelijke noemer bij alle milieu-effectrapportages. Daardoor kan zij bevorderen dat inzichten verworven bij het ene project bij andere projecten nuttig worden gebruikt en kan een uniforme aanpak van het m.e.r.-proces worden bewerkstelligd. In de praktijk is gebleken, dat bij andere betrokkenen in het m.e.r.-proces, behoefte bestaat aan dit meedenken.

Ook bij het ontwikkelen van het onderdeel evaluatie van de m.e.r.-wet dat betrekking heeft op de nazorg van de besluitvorming, is de Commissie bereid ondersteuning te geven. De evaluatie achteraf bij de m.e.r. heeft een aantal belangrijke functies. In de eerste plaats dient het ter controle op de juiste uitvoering van de activiteit en naleving van de voorschriften. In de tweede plaats zullen door "monitoring" de werkelijke omvang van de veranderingen kunnen worden vastgesteld en worden getoetst aan de voorspelde gevolgen. Op basis hiervan kunnen zonodig aanvullende maatregelen overwogen worden. Het is in het bijzonder van belang of de voorspelde effecten overeenkomen met de werkelijk optredende effecten. De effectvoorspelling is wel de achilleshiel van de m.e.r. genoemd. Het is daarom een grote zorg van de Commissie dit instrumentarium te helpen verbeteren.

De Commissie zal bij ieder m.e.r.-project de resultaten van de evaluatie toegezonden krijgen. Omdat al deze informatie bij de Commissie bijeenkomt, kan zij een intermediair worden tussen de verschillende m.e.r.-projecten voor praktijkervaringen en inzichten. Hierdoor kan tevens worden bevorderd, dat de kwaliteit van het m.e.r.-systeem in de loop van de tijd blijft toenemen.

De Memorie van Toelichting schrijft hier verder over (op pagina 77) dat de Commissie zich in algemene zin (in het jaarlijks verslag) of in concreto (tegenover het betrokken bevoegd gezag) kan uitspreken over de resultaten van de evaluatie per project. Hoe dat laatste in de praktijk zou kunnen gebeuren, moet nog nader uitgewerkt worden.

De evaluatie kan verder ook aan de doelmatigheid en doeltreffendheid van de in de toekomst aan de m.e.r.-plicht onderworpen projecten en voornemens bijdragen. De daarbij toegepaste mitigerende (milieubescherpende) maatregelen kunnen dan op hun bruikbaarheid worden getoetst. Ook op deze wijze kan evaluatie direct maatschappelijk van belang zijn.

Met het onderdeel evaluatie zal wijs en voorzichtig moeten worden omgesprongen. Het zal in de toekomst aldoende steeds meer handen en voeten moeten krijgen. Dan zal ook deze nazorg van de besluitvorming, tot nu toe vaak nog een stiefkindje, meer baten dan lasten opleveren. Ik denk dat het onderwerp evaluatie (nazorg) nadere verdieping behoeft. De Commissie zou het toejuichen als over dit onderwerp binnen een jaar een workshop of iets dergelijks georganiseerd kan worden.

Na tien jaar van zorgvuldige voorbereiding is nu de Wet milieueffectrapportage in werking. De Commissie heeft vandaag een definitieve status gekregen. Met de vaststelling van de algemene maatregel van bestuur betreffende de werkingssfeer zal m.e.r. binnenkort echt worden ingevoerd. De Commissie kan en wil aan het werk. De middelen daarvoor zijn er: een wet, een enthousiaste groep van onafhankelijke deskundigen, een ingewerkt secretariaat.

De wetenschapsfilosoof Karl Popper heeft naar voren gebracht dat de mens het enige aardse wezen is dat bewust het leef- en natuurlijk milieu wil en kan doen veranderen. De mens heeft tevens het vermogen, indien de resultaten van zijn beïnvloeding uit de hand zijn gelopen of

dreigen te lopen, daar zo passend mogelijk weer op in te spelen. Het instrument m.e.r. is een uiting van deze eigenschap om te leren van eerdere ervaringen. M.e.r. is daarom preventief bedoeld: "bezint op papier wat zoal mis kan gaan, eer ge in de praktijk begint".

Kortom, de Commissie gaat aan de slag om waar mogelijk het hare bij te dragen aan het scheppen van een gezond Nederlands leef- en natuurlijk milieu.

BIJLAGE 4

Adviezen en verslagen van de (Voorlopige) Commissie voor de Milieu-effectrapportage:

- Advies richtlijnen milieu-effectrapport Oeververbinding ten westen van Rotterdam, april 1982 ISBN 90-71887-01-4
- Advies richtlijnen milieu-effectrapport grootschalige kustlocatie voor de berging van baggerspecie uit het benedenrivierengebied, november 1982 ISBN 90-71887-02-2
- Advies voor richtlijnen milieu-effectrapport woningbouwlocatie Amsterdam-Nieuw Oost, juni 1983 ISBN 90-71887-03-0
- Verslag van een werkbezoek aan Canada door het praesidium van de Voorlopige Commissie voor de milieu-effectrapportage van 28 september tot 9 oktober 1983 ISBN 90-71887-04-9
- Advies voor richtlijnen voor het milieu-effectrapport locatie-onderzoek (sub)regionale geluidhinderrecreatie-terreinen in het stadsgewest Breda, januari 1985 ISBN 90-71887-05-7
- Advies richtlijnen milieu-effectrapport baanverlenging luchthaven Eelde, juli 1985 ISBN 90-71887-06-5
- Advies richtlijnen milieu-effectrapport Grevelingen zout of zoet, juli 1982 ISBN 90-71887-07-3
- Toetsingsadvies milieu-effectrapport keuze Grevelingenmeer zout of zoet, november 1984 ISBN 90-71887-08-1
- Advies richtlijnen milieu-effectrapport verwerkings- en opslagbedrijf voor radioactief afval, mei 1985 ISBN 90-71887-09-X
- Aanbevelingen voor de inhoud van het milieu-invloedenrapport inzake een luchtscheidings- en een gasmenginstallatie te Vilsteren (gem. Ommen), december 1984 ISBN 90-71887-10-3
- Toetsingsadvies over het milieu-invloedenrapport luchtscheidingsinstallatie en mengstation-C in Ommen, juli 1985 ISBN 90-71887-11-1
- Aanbevelingen voor de inhoud van het milieu-effectrapport Oost-westbaan luchthaven Zuid-Limburg, februari 1986 ISBN 90-71887-12-X

- Eindoordeel over het milieu-invloedenrapport inzake de aardgasontzwa-
lingsinstallatie van de NAM bij Emmen, augustus 1983
ISBN 90-71887-13-8
- Advies voor richtlijnen milieu-effectrapport keuze van locatie(s) voor het
gecontroleerd storten van afval in het Overijsselse deel van het ge-
west Midden-IJssel, juli 1984 ISBN 90-71887-14-6
- Toetsingsadvies over het milieu-effectrapport ten behoeve van het locatie-
onderzoek naar (sub)regionale terreinen voor geluidhinderrecreatie
in het gewest Breda, december 1985 ISBN 90-71887-15-4
- Toetsingsadvies over de projectnota/MER grootschalige locatie voor de ber-
ging van baggerspecie uit het benedenrivierengebied, januari 1985
ISBN 90-71887-16-2
- Advies richtlijnen milieu-effectrapport C2-deponie op de Maasvlakte, febru-
ari 1985 ISBN 90-71887-17-0
- Toetsingsadvies over het locatie-onafhankelijk milieu-effectrapport en ad-
vies richtlijnen voor het locatie-gebonden milieu-effectrapport
inzake opslag en verwerking van radioactief afval, januari 1986
ISBN 90-71887-18-9
- Toetsingsadvies over het milieu-effectrapport voor de deponie van niet-ver-
werkbaar chemisch afval op de Maasvlakte, maart 1986
ISBN 90-71887-19-7
- Toetsingsadvies over de Umweltuntersuchung Dollarthafenprojekt Emden, fe-
bruari 1986 ISBN 90-71887-20-0
- Advies richtlijnen milieu-effectrapport ontgrondingenplan Noord-Brabant
(Beton- en Metselzand), oktober 1986 ISBN 90-71887-21-9
- Advies voor richtlijnen milieu-effectrapport A-57 op Walcheren (Veerse Dam
- Middelburg), januari 1987 ISBN 90-71887-22-7
- Advies voor richtlijnen milieu-effectrapport compagnies oefenterrein Gin-
kelse Heide, januari 1987 ISBN 90-71887-23-5
- Advies voor richtlijnen milieu-effectrapport RW 16 bij Rotterdam, januari
1987 ISBN 90-71887-24-3
- Toetsingsadvies over de projectnota/MER Oeververbinding ten westen van
Rotterdam, januari 1987 ISBN 90-71887-25-1

Deze rapporten zijn aan te vragen bij de secretariaat van de Commissie voor de
milieu-effectrapportage, Postbus 2345, 3500 GH Utrecht.

- nr. 15 Jaarverslag van de Voorlopige Commissie voor de milieu-
effectrapportage over de periode van 15 december 1981 tot 31
december 1983. ISBN 90-346-0275-3
- nr. 29 Jaarverslag van de Voorlopige Commissie voor de milieu-
effectrapportage 1984 ISBN 90-346-0559-0
- nr. 31 Jaarverslag van de Voorlopige Commissie voor de milieu-
effectrapportage 1985 ISBN 90-346-0829-8

Deze jaarverslagen van de (Voorlopige) Commissie zijn uitgegeven en te bestellen bij het Distributiecentrum Overheidspublicaties in de reeks 'Milieu-effectrapportage'.

